

आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
असार २०७३

गभर्नर डा. चिरंजीबि नेपालले
२०७३ असार ३० गते
सार्वजनिक गर्नुभएको

आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मौद्रिक नीति

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं

नेपाल राष्ट्र बैंक
केन्द्रीय कार्यालय
बालुवाटार, काठमाडौं
नेपाल

फोन नं. ४४११६३८

Website: www.nrb.org.np

विषय सूची

<u>विवरण</u>	<u>पृष्ठ</u>
पृष्ठभूमि	१
अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य	१
आर्थिक स्थितिको समीक्षा	२
मौद्रिक तथा वित्तीय स्थितिको समीक्षा	३
आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को मौद्रिक नीतिको स्वरूप	६
मौद्रिक नीतिको कार्यदिशा	६
आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य	७
मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्य तथा उपकरण	८
समष्टिगत विवेकशील नियमन	१०
आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रम	१२
वित्तीय क्षेत्र सुधार	१२
नियमन तथा सुपरिवेक्षण	१३
लघुवित्त तथा वित्तीय साक्षरता	१४
विदेशी विनिमय व्यवस्थापन	१५
अनुसूची १ : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण	१७
अनुसूची २ : आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को वित्तीय क्षेत्र, लघुवित्त तथा विदेशी विनिमय सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण	१८
अनुसूची ३ : मौद्रिक सर्वेक्षणको प्रक्षेपण	२६
तालिका सूची	२७

आर्थिक वर्ष २०१३/१४ को मौद्रिक नीति

पृष्ठभूमि

१. रु१५०० ७७ र छ ठ ७ र श्र र ।
 र ७ । र (र । । ठ
 र ।र ७ स्त७ । (र र
 र । र श्र ठ । ७ र (ठ श्र
 रु१५०० ७७ र घ । । ढ (
२. । छ ७ ठ७ ३ । छ ढ
 ७७ श्र । ३ घ र । ।र र ( )
 ।र ठ श्र ७ ठ । । (
३. श्र ड र र स्श्र ढ ।
 ठ । (७ । । । ढ३ र
 । ठ ७ ढ (र ह । । ठ । ढ
 र । । ड । ढ (
४. ढ ७७ । घ ठ घ
 ७७ श्र स्ढ । छ
 र ७ र स ठ स्ढ ७ ७ छ ७
 । र । छ ट स । । छ ठ स्ढ
 ७ र ७ । र ह छ घ । ठ ।
 । छ । रु१५ ५३ ७ । ढ (
५. ढ ह३ । स्ढ । ।
 श्र र स र स
 र । ७ । छ ढ रु१४०
 ञ । ठ७ ७ । ढ (र ञ । रु१४ ९
 र ढ (
६. ७ ढ र स्ढ ठ र छ ढ र स स्ढ
 ह ढ र स्ढ श्र स । श्र छ स
 र र छ र । ढ (

अन्तर्राष्ट्रिय आर्थिक परिदृश्य

७. । छ ७ घ । र रु र । र रु ५ ४
 । ७ । ढ (र ७७ श्र र रु
 ७ र ढ (
८. र श्र घ । र रु ३ र रु ५
 ३ । र ढ (र रु । ५४
 ४ ड र ढ (
९. छ ७ ठ७ श्र ३ ठ । । र
 ७ ठ । र रु ३४ । र ढ (र रु
 । ४ । ० ७ ठ । । र ढ (

२ । छ ८

१०. स र९९० स्त छ स ७७ द श्र
। । । ठ । द्व (। ठ ।
२ । स । । । स्त । स र९ ४ ठस ।
ठा रठ । छ छ छ । ९ रु४ ७ घ । स । र
स । द्व (त श्र । ठ । श्र ।
द्व (

११. ठ छ । ३ रठ ठ ७७ श्र र २ । । द्व
७ द २ । स । द्व (द्व ३ स ।
स द्व (

आर्थिक स्थितिको समीक्षा

१२. र९५रु ५ ७ ठ घ । ९
३ । ७ द्व (स । र
घ । । स । र । र ।
घ । ९ । ७ द्व (र९५ ५रु ७ ठ घ । रु ५
। (

१३. । छ । र । द्व (।
र९५रु ५ ७ ठ ७ ३ ५ । स
। र ठ श्र ७ ठ ७ ४ । द्व (७ । छ ७
३रु । ७ द्व (र ठ । । र ७ । छ
३ । (७ ठ । ७ र ७ रु४ । द्व (।
स २ ७ ठ
(त श्र ७ ३ । द्व (

१४. र९५रु ५ स ७ ठ । ०४ । र (स
स । र ७ द्व (द्व ३ ठ ७ ठ । ५रु । ( )
७ ठ । ७ । द्व (द्व ३ ठ ७ ठ । ५रु । ( )
७ । र९५ ट ७ ठ । । द्व (स
ठ स ३ घ । । ठ स स
३ घ । ९४ । द्व (

१५. र९५रु ५ स । श्र ० ५ छ स । ( )
स ७ श्र र९ । ७ श्र ३०३ । ७ । र९५
स । रु ३ स । ७ रु । ४
द्व (र९५ स । रु ३ स स । । ठ स्त श्र ३ ३ रु ५ । ठ
श्र ३ ५ ४ ३ ७ द्व (स । ७ स ।
। स । छ छ श्र ५ । ठ । द्व (

१६. र९५रु ५ श्र ० ५ ५ ५ । ठ । र । द्व श्र ४९
३९ । ठ । र ७ ठ द्व (स । र९५रु ५ श्र ५
५ । ठ ७ । र । ७ द्व (र९५रु ५ । स
स । ७ । र श्र रु ३ ४ । ठ । द्व (

१७. रु५५रु ५ द्वा। स । ढ श्र ५ ४ । ठ
 द्व (स्त७ । र । ३ । (। ।
 । र ढ श्र रु५ ट स स्त श्र ९रु ५३ । ठ ७ द्व (रु५५रु ५ ० ढ७ स
 । स स्त ढ । । । द्व (७ ट
 ० ढ७ । । ३ ढ७ स द्व (
१८. । ७ । र घ। । छ । द्व (रु५५रु ५ द्वा। । ठ । । र घ। ५
 । (श्र स्त । छ
 र द्व (स छ ढ छ
 र स्त ढ ७ द्व (
१९. रु५५रु स। स ७ रु५ स। रु श्र । ठ। स ४
 ३ द्व (द्वा३ स श्र । ठ। स ४
 ३ (रु५ स। रु । ठ। ।
 श्र ९५ ७ द्व (रु५५रु स। स । श्र ९ ३। (

मौद्रिक तथा वित्तीय स्थितिको समीक्षा

मौद्रिक स्थिति

२०. रु५५रु ५ ढ ७ घ। ० ७
 र । (रु५ ट ढ ७ ७ घ। ७
 । द्व (७ स ३ ढ । ढ ७
 घ। ड। (
२१. ७ छ ७ ७ । रु ३ घ ७
 र । (७ । रु५ ट स ढ घ। ३ ३
 । द्व (स। । छ
 ७ (
२२. ७ घ। रु५ र । रु५ ट स
 ७ घ। रु५ । द्व (स । छ द्व
 द्व (७ । रु५ ट द
 स्त श्र ० ४ ढ द्व (

तरलता व्यवस्थापन तथा ब्याजदर

२३. द स्त श्र ७ ।
 स्त श्र ७ द्व (स स द ७
 । । । ७ द । । ढ । र श्र
 द्व (
२४. । ढ । र । ढ स्त
 ढ ७ ज श्र। । छ द ७ । । स्त द्व (

२५. रु१५रु स रु१५ स। रु स ७ । । । । र श्र स
 द श्र ४०० ४ु । ठ । । द्व (स छ छ ।
 श्र रु५ ४९ । ठ । स । श्र रु४ ु४ । ठ । छ
 द र श्र ३ ३ । ठ स श्र ु ९ । ठ
 । द्व (

२६. । ठ। । । ठ । छ द । ठ ७
 ज्ञ श्र। द्व (रु१५रु स रु१५ स। रु३ स स द
 । छ । ठ। ३ रु । ठ ७ । । श्र ३४९ ४३ । ठ
 । । ७ । । द्व (स । ठ । ३९ । ठ। ७
 । ठ ४९ । श्र ५ । ठ । । श्र । । द्व (

२७. रु१५रु ५ द। र द श्र श्र ० रु ५ । ठ।
 स्क्व श्रु ३ ु । ठ । द । । । द्व (स द
 स्क्व श्र श्र ० ४४ । ठ ठ । स ७ । द्व (

२८. रु१५ ट स ु छ। । स २ । ९ रु । र
 श्र । स । द २ । ९ ७ द्व (। छ द र
 २ । ९ ु० । द्व (स। रु१५रु ७ स ु ९
 । स २ । ९ ु । (

२९. स। । । स स रु१५रु स। स ु रु ७ छ रु१५
 स। रु ु ९ ३ ७ ७ द्व (७ घ द स्क्व
 स स। । । रु१५रु द । , ठ छ र छ स।
 । । र स्श्र । स द र ७ ड स
 स घ (

वित्तीय राहत तथा सहूलियत

३०. रु१५रु । ट ठ द श्र रु४ स । ।
 श्र ४ स ठ स द। ७ र स द २ । द
 स्क्व श्र ७। स ७ २ । ठ । (स स ७
 ठ । । द ७ स्क्व श्र छ स स श्र स ठ
 स २ । ७। २ । ठ । द्व (ठ
 द स्क्व रु स २ स ठ
 द्व (स ठ रु१५ स। ु स श्र ४ । ठ ु ९ ७।
 द्व (

३१. स । द्व ठ द स्क्व छ ७
 । स। स ज्ञ स द
 (स स ठ स स
 । ७ स्क्व ७ । र स २ स
 द । ठ ठ छ । र । ७
 स स रु१ छ ड ०९ ७
 श्र स । (

३२. । स स स र । र छ द स
 । स। । र ड स। । छ

ठ ७। स्र ७ श्रघ। ,ठ । स रु५रु ७ श्र २ ७
 ठ स । रु५ ट स स ३३ छ द स्ठ श्र
 श्र रु ४। ठ घ । द्व ( )
 ३३. स स्द ७ । ठ ७ श्रघ। श्र ९९ ७ ठ
 । । रु५रु स ञ् स स द स्ठ श्र
 । श्र ९ । ठ स ३ २ । । स
 रु २ ७ ठ । द्व (स) ठ श्र
 स स्द द स्ठ श्र ४ स २ ।
 स । स ४ छ ७। २ ।
 । द्व (ठ ७। स्र श्र ४ । ठ स ७ । स ड
 । ठ ड रु स । द्व ( )

वित्तीय कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन स्थिति

३४. ठ । ठ द्व ( ) । ड ७ स
 स श्र स्र । ७ । द्व ( ) ठ स्र ड । र
 ठ ड स्र । द स्ठ श्र ७ घ स ठ
 । ठ श्र । द्व ( )
 ३५. स द स्र श्र । ठ । र ठ श्र
 ठ । ७ द्व ( ) रु रु ७ ठ स
 ७ ३ । रु ५ ४ ४ ।
 रु५ ५ रु स ७ ३० ७ द्व (स ।) स द
 ठ द । र छ
 ठ । द्व ( )
 ३६. रु५ ट स स र द श्र रु स द श्र ०
 श्र ३३ । द ष्ट स्ठ श्र ३ । द स्ठ श्र
 ७ स्द ० रु द्व (द ३ स ठ स्द ५ ।)
 ३७. रु५ ट स र द श्र स्द ०४ स द श्र ०३०
 श्र ९ । ष्ट स्ठ श्र ९ । ७ स्द ३ रु ७ द्व (रु५
 ट द स्ठ छ स । ३५ स्द स
 स द्व (रु५रु ट स्द । द स्ठ स ७
 ५ रु रु ।)
 ३८. रु५ ट स स स्द । ठ ३ स्द ९ ५
 । ७ द्व (छ स श्र स्द ०४ । द्व ( )
 ३९. रु५ ट र द श्र स २ । । ४९३ । द्व (स । २ ।
 । र । ञ् ज । र द श्र स ।
 २ । रु । द्व (रु५रु ट र द श्र स २ । । ३५
 स । २ । ५ ।)
 ४०. स द स्ठ छ स ७ २ ।
 २ । ३ ७ श्र स ।
 २ ७ स रु५ ठ रु५रु स स

४९.   २९५ ५३   छ   छ   घ   स   स
 स   ७   स ।   द्व (छ   छ स   छ   ठ
 स   ७ ।   ।   द्व (
५०.   ७   ट   छ   ७ श्र   ठ   ड
                   छ ७ ठ   श्र   द्व स   ।   ।
                   । र ।   द्व (
५१.   ।   ।   ड   स   श्र   ३   २ ।
                   द्व ठ । ।   ।   द्व (
५२.   र   द्व छ   घ । ।   स   ड ।   । र
                   ठ   स   । र
                   द्व (
५३.   द्वा   स । । ।   ७   ठ ।   । र स   ठ
                   स स्त   स । स ।   ड   ड   स   छ द्वा ७
                   स   ह   ।   द्व (
५४.   स । ।   ७   ठ ।   छ   स   । र   ठ   स
                   ७ ।   द्व (

आर्थिक तथा मौद्रिक लक्ष्य

५५.   ३   ठ ।   श्र ।   स   २९५ ५३
                   छ   ३   ७ ठ   ।   ५४   स   ।   द्व (७७ श्र
                   ७ ठ   द्व स   । र   ७७ श्र
                   ७ ठ   । छ   ठ ७ श्र   ३   ठ   ।   ठ श्र   ७
                   र ।   द्व (। र   ७ ठ   स्त   ठ ७ ।
                   ठ छ   ७   ठ   ठ ७   ड ।   ।   स्त   ।
                   ।   ७   स   ।   ७ ठ   स   ७   ।   द्व (
५६.   ठ   ०   ठ ७   स
                   ७   स   ।   द्व (स   स ।
                   र   ठ   । ।   ७   ।   द्व (।   । र
                   ।   द्व (
५७.   स ।   छ   ३   ४   घ   स   स   ७
                   ।   ।   ठ   ।   द्व (
५८.   द ७   श्र   ह   ठ ।   ।   घ   । ।   द   घ ।
                   ३   ठ ।   ।   ।   ठ   ।   द्व (
५९.   ।   श्र ।   ठ   ७   घ ।   ५   स
                   ।   द्व (।   ।   ठ ।   घ ७ ठ ।
                   ठ   ७   । र ।   (घ
                   । स   छ   ठ   ज्ञ   ३   स ।   द्व (

८ । छ ८

६०. श्र । ढ । रु४ । ढ (स । ।
छ ७ । । घ । र । (

६१. स्क र ढ श्र । रु९ घ ७ र
ढ (

मौद्रिक नीतिको सञ्चालन लक्ष्य तथा उपकरण

६२. र ढ स्क ढ । र छ छ ।
स्क श्र स्क ढ । ७ ७ । र
श्र ढ । । ढ (३ २ । ।
ढ । र २ । ढ । ढ ७ । र
ज्ञ २ । । ढ । ढ ढ (

६३. । । । र ७ ।
ढ । ढ (

६४. ७ । । । । छ । श्र ढ (७
। । । र ७ ठ । र । ढ । रु९ स्क छ
। । छ । र ढ (र । र छ छ श्र ढ ।
। ढ । । र ७ ङ । ठ ठ (Allotment)
। ढ (

६५. । । । २ । ७ स्क ।
ढ । ढ (७ । । । र ७ ठ । र
। ढ । ९ । ७, स्क छ ढ छ स्क । । र ढ (र छ छ श्र । । ढ (ठ ठ ।
र ७ । ढ (

६६. ज्ञ । । ७ र स्क । र । ।
। र । ७ । । । र ङ । ७
स्क ढ (

६७. २ । । ढ । ३ र (Upper bound) ढ । र ७ । । ३
र (Lower bound) ७ स्क २ । ढ (ढ
। र ७ र छ छ श्र र ७ ४ र ।
। श्र । ढ (। ढ २ । । ७ । छ २ । । ढ ।
ढ (

६८. । ढ २ । । ढ । ३ ३ ७ र । ढ स्क ७
। र । ढ । २ । । ढ । ज्ञ र ढ (

६९. ७ । । । रु९ ढ । र ।
। । । र । ढ ७ । । र श्र र ढ
ङ । । ढ । ढ (

७०. ७ । । । रु९ ढ स्क
ङ । । । छ ढ र २ । । ज्ञ
। ढ (

७१.   ७   ।   द्व (स   क   स्कृ श्र   स   क
 ।   ७   र   ढ   । ।
 द्व (
७२.   स   छ ७   ।   द्व (ढ
 श्र ५९   ७   ढ ।   द्व (ट ७   ठ
 स ढ   ।   ७   र   ढ   द्व (
७३.   क   ।   र   । छ क ।
 ७   र स्कृ   द्व (ढ ।   ७   र
 स्कृ   ऋ । ।   । द्व (
७४.   क   स्कृ श्र   ७   ।   ७   । द्व (
७५.   र   स्र   स्र र   श्र   ठ   रछ   ७   क ।
 ५   ।   द्व (
७६.   क   स्कृ श्र   ठ श्र   ह ।   र   रु   स   २ ।
 २ । ७ ।   ढ   क   स्कृ श्र   स   क   २ ।
 ७ ।   ढ   । ।   द्व (
७७.   ।   ७   । ।   ७ क   ढ   स
 ऋ ।   ढ । ।   स
 घ स   ७   ज्ञ   स   क   स । र ७ ।   ।   ३
 ।   । । ।   द्व (स   छ   क   । ।   ।
 ।   । । ।   ढ   ऋ ।   २ ।   ७ ।
 ढ । द्व (
७८.   स   क   श्र र   ढ   ह । ७   स   ढ   । ।   ।   ।   ठ
 ।   ।   स ७   ।   स   स   स
 ।   ।   स   ।   ७ ।   ।
 ७   ।   स   ।   ९ स ४   ७   ।   ७   २   ।
 ७ ।   ।   ।   द्व (
७९.   र   क   श्र   ७   रु ९   ७
 ढ   । ।   द्व (स   ७
 स   रु   छ रु ५३   स ।   स   स   ४   ७   ७   ढ
 ।   द्व (स ।   स   क ।   श्र   ।   ४
 । ९   ७   ढ   । ।   द्व (
८०.   ७ ।   ।   ढ   ऋ
 ।   रु ५३   स ।   स   ढ   ७ ।   क ।   ।   द्व (
८१.   छ   स   ।   । ७   श्र   स ७   स   छ   ।
 ।   स   छ   ढ ।   ३   ऋ   ड   ७   । ।   ठ
 स्र   स   ढ ।   छ   ढ   स । र ७ ।   २ ।   ढ
 । द्व (
८२.   । ।   ७   छ   ७   ७   ७   ठ छ   द्व   ७ ७ ।   ठ ।
 ९   ३   श्र   ।   ७   श्र   ड   स   । ।   छ   स

- । ७ सा । स । र स ३ छ स स । ३ छ
। श्र स स । स
८ स्क्व श्र स द छ २ । ७। स २
। ठ । । छ (
८३. रू५ ५३ छ ३ ७ स स श्र
स ७ ४ । २ ७ २ । स
८ स्क्व छ । सा ७ श्र स
। २ ७ स रू५ स्क्व ठ
छ (
८४. स ८ स्क्व श्र । । श्र
। श्र (Missing Middle) स स ज्ञ ८
स्क्व श्र स स ठठ (SME Desk) । ७
ठ छ (
८५. रू५ ५३ छ ३ ङ। ठ ७ श्र ७
(Seed Capital) २ । ज्ञ ठ ७ रठ स ७
७ श्र ७ स २ । ८ स्क्व श्र स
। छ (ठ र ठ छ (
८६. र ८ श्र ७ ४ ७ । स
रु श्र ७ ठ । छ (स स
८ । श्र ७ ७ । छ (
८७. स । ८ स्क्व श्र छ । श्र ९
स । र ठ छ (
८८. ७ स ठ । ज्ञ
७ रू५ । । ३ छ (ज्ञ
ठ ३ ठ श्र स स
। छ (

समष्टिगत विवेकशील नियमन

८९. स ८ ठ घ। स । र
ठ । । ३ ठ। ठ ज्ञ श्र स । स छ
छ (
९०. र ८ श्र रू५ स स ।
छ छ। ७ ७ ३ ४ ३ ७ ठ । छ (
९१. ८ श्र स घ। ७ । ।
७ । श्र र । ७ । स रु४ ७ ७
७ छ । स । ७ ठ । छ (ठ ।
स ८ श्र । छ ७ स्क्व ॥ । र स
ठ छ (
९२. स छ । श्र । ड । । र
स सा । र ७ । स रु४

- ७ । छ स । (Counter Cyclical Buffer) रू५३ स ।
 ७ ढ । ढ (
९३. । छ ढ । स ढ श्र । स । ७ र छ स र र श्र
 ढ ढ (स । छ ढ । श्र स स । श्र
 स र र र ढ ढ (
९४. र ढ श्र स । । ७ घ ७ स ।
 । स ह स । । ढ (
९५. स ढ ठ स ज्ञ ।
 । स । छ स । ढ । छ ढ
 स्क श्र स स स । । स । ढ
 स ढ ७ । । ढ (
९६. ढ स्क श्र ७ ०९ ७ ७ ढ
 । । ढ (
९७. र ढ श्र रू५ स ७ । स श्र ३ । ७
 ७ ढ । ढ (रू५ स स ७ स छ
 । ७ । ढ (
९८. र ढ श्र ७ स्क ढ स ९ छ ह छ ४९
 स । ७ । ढ स्क श्र ७ ड
 स स छ स ढ । स ड स स छ स
 ढ । ढ (स ढ श्र ७ रू९ अ स । श्र ४
 अ स स स ढ । । ढ (
९९. ह । ७ । र श्र । रू४
 । ढ स ७ । । ढ (
१००. छ स । । स श्र
 ७ ढ रू४ स ढ । । ढ (
१०१. ढ श्र ७ स ७ ९
 । ढ (
१०२. स । स र । ७ । र । ७
 ड ४९ स स । । ढ (
१०३. ७ । स छ ड ३९ स
 ढ । ढ (
१०४. स । ७ स र स । ३ ढ ३
 ०९ ३ स ३ स । । ३ ७ ७ ढ स
 ड ४९ । स ७ ढ । ढ (
१०५. स । ढ ७ । । स
 ढ । । ढ (स छ स स ।
 ७ ढ रू९ स ढ । ढ (

१०६. ढ स्ढ ड स्ढ स । ।र । स्ढ स । श्र
 ७ ।र । स्ढ स । ४९ ड स । ।
 ढ । ढ (

१०७. स । स्ढ स । ३ स ।र स ।
 ढ३ ०९ स ३ ड ४९ स्ढ स । । ।
 ३ ७ ७ ढ स । ७ । स । । ३ ड ४९
 । स स ढ । ढ (

१०८. । ढढढ । स स्थ र ७ , छ । स ९ छ ड
 ४९ ७ ढ । ढ (स । ढढढ घ ढ ७
 ९ स । ढ । ढ (

१०९. श्र ४९ । ठ स ड ७ र श्र स ।र
 ।र ७ स घ । श्र । ढ (

आर्थिक वर्ष २०७३/७४ को वित्तीय क्षेत्र कार्यक्रम

वित्तीय क्षेत्र सुधार

११०. स्ढ रु९३रु ।र स्र । । (स
 । ।र स्र । ७
 । । २ । छ ।र ढ । ७७
 (स ७ ज ढ ।र स (

१११. स्ढ रु९४९ । श्र । स ।र स्र ।
 । छ ढ ७ स्ढ स । ढ ढ श्र स्ढ स्र । ।
 घ । (

११२. स्र । स ७ घ ।
 स ढ स ।र स्र । श्र । ढ ( )
 स्ढ स्र स स । स्र ड ।र स ।र स्र । ७ ज
 । ढ (

११३. स ।र स्र । ।र । स स ।र
 स्र । । ७ ढ (। स ।र
 स्र । २ श्र ढ स्ढ
 स स स्ढ र स ।र स्र ।
 ७ ढ (

११४. स ।र ढ ।र ३ श्र ।र
 श्र ढ (

११५. ढ स्ढ स स्ढ श्र स ७घ ।र ।र स ।
 ७ ।र स छ । र । ढ छ ट ७
 ढ । ढ (

११६. स श्र ।र ।र ढ । र स
 । र स्र । र श्र । श्र ठ ड । छ

३ स । । स्र । र र श्र
। द्व (

नियमन तथा सुपरिवेक्षण

११७. ढ स । स्र ड स श्र
७ । द्व (द छ स स
स । । द्व
ढ । । ७ । ७ स स । द्व (

११८. ढ स्क्व श्र । । घ
स । ७ ढ श्र ३ स ढ ढ ७ ढ ।
द्व (स रू१५रु छ ट रठ ३ श्र
। स्क्व ढ ढ । स्र ७ स ३
७ ढ ढ ढ । र स ढ ७ ढ ।
द्व (। ढ ढ । र । स ढ । ७ द्व (

११९. ७ र । स स । र स ७ ७ स ७
। । ७ ३ श्र ढ स्क्व श्र
श्र ३७ ढ द्व (

१२०. ढ ढ श्र ७ ढ । द्व (स
ढ श्र स ढ ढ ३ स । द्व (

१२१. । स स । स ढ ढ
ठ ड द्व (

१२२. स ढ र स्क्व स्र स ढ ञठ । स्र ।
। , ७ स ढ ७ । छ स स स छ
ढ स्क्व स श्र ७ । र स स
। द्व (

१२३. र ढ श्र स । छ ढढ रठठ (NFRS)
। । द्व (र ढ श्र । ७
। र श्र ड स ढ स । । स ढ
७ स्क्व श्र । । द्व (। स
ढ स्क्व श्र स ढ द्व (

१२४. स स्र ढ २ । स ढ
स स ढ द्व (

१२५. ढ स्क्व श्र स्क्व । स ७
७ । द्व ७ ढ । द्व (स ।
घ ७ । । स
७ ढ । द्व (

१२६. । । छ ७ । र श्र ४९ ड । । श्र
७ ढ । स द्दछ श्र ९ । द्व (

१२७. । छ र रु९ ९ । । द्व (स सा । र श्र
 र । र । ७ ठ सा स छ ।
 ३ द्व (

१२८. ठ ७ र ७ । र । ठ स । स्क श्र
 स । छ स स छ छ स्क छ स छ स ७ छ ठ छ छ
 ठ छ ठ श्र । द्व (

लघुवित्त तथा वित्तीय साक्षरता

१२९. ष स्क श्र ७ ७ । । ठ स्क श्र स
 घ ७७ ठ स र । छ द्व (

१३०. ष स्क श्र स २ । स स्क
 (Cost of fund) ड ५ ठ ठ । २ । । र ठ द्व (

१३१. स्क स्क स छ । ष स्क श्र
 ७ ठ ठ । घ । स्क स ।
 ठ । द्व (ठ ठ स ष स्क ठ
 । । ठ । द्व (। स ७
 । ७ ठ ३ छं ७७ । छं ७ । ७ ३
 ठ । ३ । ष स्क ठ
 । द्व (

१३२. । छ ठ । ष स्क श्र रु९५४ स । स स ७
 श्र ९ । ठ ७ ठ । द्व (

१३३. ष स्क श्र छ ७ स ष । द्व (स ७ ष ह स स
 स स ठ श्र छ श्र । ७ । स
 । स स ठ श्र छ श्र ४ (। स
 । र स । स्क छ । स
 । श्र ९ । छ श्र रु (

स स ठ श्र छ श्र ४ । ७ स स
 । स स ठ श्र ४ छ श्र ५ (। स

द न स्क स श्र ष स्क श्र छ ठ ।
 स घ श्र ष ह स श्र ५ छ श्र
 ९ (

स घ श्र ९ । छ
 श्र (

१३४. । ७ ष स्क श्र द स । । स ष
 ठ । द्व (

१३५. र । र र र र श्र
 स् र र । र ड र । । छ । छ र ।
 ठ र ऋ । ठ ड ढ (

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

१३६. । । । छ छ ७७ र । ढ
 र छ र ठ । ढ (

१३७. । र ७७ श्र छ ठ छ छ छ छ ढ७ छ ड
 । ठ । ३९ । । र । ७ ७ ठ । र
 र घ । । ठ । ४९ । । ढ (

१३८. । छ । ७ ७ ७ । र छ । । ७ । छ ड
 । ठ । ९ । र । र घ । । ठ । ४ । र र छ ।
 र ठ । ढ (

१३९. र ढ श्र ढ ७ ठ । ढ (

१४०. स् ढ श्र । । । र ढ । र
 ७ ७ ठ र । ट र ठ ञ
 स् छ ठ । ढ (

१४१. र र स् ढ श्र ७ ७ ७
 ठ । ढ (

, । छ र ठ । श्र रु ४ । ठ (

, र । । स् ढ श्र ४ । ठ छ श्र ९
 । ठ (

, ठ र छ र । । स् ढ श्र
 । ठ छ श्र रु । ठ (

१४२. । र स् ढ श्र ७ ७ ७
 ठ । ढ (

, । श्र । । श्र ४ (

, । ७ । । श्र ९ छ श्र ४ (

, । ७ । । स् ढ श्र ४ छ श्र रु (

१४३. । ७ ७ छ ढ७ र ।
 । ठ । ४ । र ७ र ठ । ढ (

१४४. ठ ड । छ श्र ठ ठ ३ र छ श्र
 र छ ढ । श्र छ र (PoS) ठ छ स् छ र
 ठ र । ढ (

१४५. । ७ छ । । ३ ७ ७ श्र । । ।
 । ७ ठ ढ (

१६ । छ न

१४६. . ढ ॥ । श्र । ७ र ७७
। ट ७ । न
स्व श्र ल र ७ ढ द्व (

१४७. । । । र घ ढ स्व
श्र । । । ७ ७७ श्र सा । र
रल्ल ढ श्र । ल र श्र र
घ र । द्व (

१४८. र ढ ढ श्र । द्व (

अन्थमा,

१४९. ७ द्वरे र स्व । र
। द्व (७ श्र ७ र सा । ल
ल्ल रे । ढ र ७ ७
द्व (र । र स । ड ल
र । र र ढ ७ ढ द्व (

१५०. द्वरे र । र स्व । ७ । सा । ल्ल
र ७ ७ । रु१५ ५३ ल
र ल्ल ढ घ र र ७
। द्व (

१५१. ढ ७ र ७ सा । श्रं न
स्व श्रं र स्व स्व श्रं र । र
सा । श्र प ढ ।
श्र र र र ७ । द्व (

अनुसूची १

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को मौद्रिक नीतिको लक्ष्य तथा प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	५२	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा वार्षिक औसत उपभोक्ता मुद्रास्फीति दरलाई ८.५ प्रतिशतभित्र कायम राख्ने ।	आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को ११ महिनामा औसत मुद्रास्फीति दर ९.९ प्रतिशत कायम रहेको ।

अनुसूची २

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को वित्तीय क्षेत्र, लघुवित्त तथा विदेशी विनिमय सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरूको प्रगति विवरण

क्र.सं.	बुँदा नं.	लक्ष्य/कार्यक्रम	कार्यान्वयन स्थिति
१.	५९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले भूकम्प पीडितहरूलाई घर निर्माणका लागि काठमाडौं उपत्यकामा रु. २५ लाखसम्म र उपत्यका बाहिर रु. १५ लाखसम्मको कर्जा २ प्रतिशतसम्मको ब्याजदरमा उपलब्ध गराउने र त्यस्ता बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई शून्य ब्याजदरमा पुनरकर्जा प्रदान गर्ने व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिइने।	भूकम्प पीडितहरूलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि लघुवित्त संस्थाहरूले सामूहिक जमानीमा प्रदान गर्ने रु. ३ लाखसम्मको कर्जामा समेत यस बैंकबाट शून्य दरमा पुनरकर्जा उपलब्ध गराइने गरी “भूकम्प प्रभावित घरपरिवारलाई आवासीय घर पुनर्निर्माणका लागि प्रदान गरिने पुनरकर्जा कार्यविधि, २०७२” संशोधन गरिएको। यस व्यवस्था बमोजिम २०७३ असार ९ गतेसम्ममा रु. ५ करोड ९० लाख पुनरकर्जा उपयोग भएको।
२.	६०	यस बैंकले प्रदान गर्दै आएको साधारण पुनरकर्जा, विशेष पुनरकर्जा र निर्यात पुनरकर्जाको उपयोगलाई विस्तार गर्न कर्जाको आपूर्तिको साथै माग पक्षलाई थप प्रभावकारी बनाउनेतर्फ विशेष जोड दिइने।	२०७३ जेठ मसान्तसम्ममा साधारण पुनरकर्जा रु. ६ अर्ब २२ करोड र निर्यात पुनरकर्जा रु. १ अर्ब ३० करोड उपयोग भएको। माग पक्षलाई प्रोत्साहित गर्न यस बैंकका उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरूमा निर्देशकको संयोजकत्वमा बैंक तथा वित्तीय संस्था, उद्योग वाणिज्य संघ, कृषि विकास कार्यालय, वीऊविजन कम्पनी, कृषि सामग्री कम्पनी, सिँचाई कार्यालय, उद्योग, पर्यटन, उर्जा, बीमा आदि कार्यालयका प्रतिनिधि समेत आवश्यकता अनुसार सदस्य रहने गरी क्षेत्रीय स्तरमा वित्तीय क्षेत्र समन्वय संयन्त्र निर्माण भएको।
३.	६१	उच्च गरिबी रहेका बाजुरा, कालिकोट, बझाङ, हुम्ला, दार्चुला, जुम्ला, डोटी, अछाम, मुगु र बैतडी गरी १० जिल्लाहरू तथा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भए बमोजिम गरिबीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी सीमावर्ती ११४ वटा गाउँ विकास समिति र ४ वटा नगरपालिकाहरूमा कृषि तथा साना व्यवसायमा आधारित आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई यस बैंकबाट १ प्रतिशत ब्याजदरमा विशेष पुनरकर्जा सुविधा उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिने।	२०७२/०५/०१ मा निर्देशन जारी गरिएको। यस कार्यको लागि यस बैंकका उपत्यका बाहिरका सम्बन्धित कार्यालयहरूमा रहेका वित्तीय क्षेत्र समन्वय समितिलाई क्रियाशील बनाइएको।
४.	६२	खुलाबजार कारोबारलाई थप क्रियाशील एवम् प्रभावकारी तुल्याउन तरलताको प्रकृतिको आधारमा आवश्यकता अनुसार नियमित, आकस्मिक एवम् संरचनात्मक खुलाबजार कारोबार गर्दै लगिने तथा तीन महिने अवधिको निक्षेप बोलकबोललाई निरन्तरता दिइने।	तरलताको स्थितिलाई दृष्टिगत गरी हाल नियमित तथा आकस्मिक खुलाबजार कारोबारमार्फत् तरलता प्रशोचनको कार्यलाई निरन्तरता दिइएको। संरचनात्मक प्रकृतिको तरलता प्रशोचनको लागि ३ महिने निक्षेप बोलकबोललाई निरन्तरता दिइएको।

५.	६३	अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्थाहरूद्वारा नेपाली मुद्रामा जारी हुने ऋणपत्रमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले लगानी गरेमा त्यस्तो ऋणपत्रलाई खुला बजार कारोबार र स्थायी तरलता सुविधा प्राप्त गर्ने प्रयोजनका लागि उपयोग गर्नसक्ने व्यवस्था गरिने तथा वैधानिक तरलता अनुपात कायम गर्न गणना गर्ने व्यवस्था समेत मिलाइने ।	२०७२/०५/०१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
६.	६४	पछिल्लो समयमा विद्यमान उच्च तरलताको स्थिति मध्यमकालीन प्रकृतिको रहेकोले उच्च परिमाणको तरलता प्रशोचन गर्न यस बैंकले धारण गर्नसक्ने सरकारी ऋणपत्रहरूको परिमाण अपर्याप्त भएमा नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गर्न सकिने ।	२०७३ जेठ १६ गते रु. १० अर्ब, असार १२ गते रु. १० अर्ब, असार २२ गते रु. १० अर्ब, असार २६ गते रु. ७ अर्ब २१ करोड, असार २९ गते रु. ८ अर्ब ८३ करोड गरी जम्मा रु. ४६ अर्ब ४ करोडको एक वर्षे नेपाल राष्ट्र बैंक ऋणपत्र जारी गरिएको ।
७.	६५	मौद्रिक नीतिको संचालन लक्ष्यको रूपमा रहेको बैकिङ्ग क्षेत्रको अधिक तरलताको मापन तथा प्रक्षेपण कार्यलाई थप यथार्थपरक बनाउन विद्यमान तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण संरचना (Liquidity Monitoring and Forecasting Framework, LMFF) लाई परिमार्जन गरिने ।	तरलता अनुगमन तथा प्रक्षेपण कार्यलाई थप यथार्थपरक बनाउन तरलताको Trend, Seasonality एवम् दैनिक कारोबारको लागि आवश्यक परिमाण समेत समावेश हुने गरी LMFF लाई प्रयोगमा ल्याइएको ।
८.	६६	वित्तीय स्थायित्व कायम गर्न, वित्तीय पहुँच एवम् समावेशीकरण विस्तार गर्न, प्रतिस्पर्धा बढाउन तथा सुशासन कायम गर्न वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति स्वीकृत भएपश्चात् उक्त रणनीतिमा तोकिएका कार्यक्रमहरू चरणबद्ध रूपमा कार्यान्वयन गरिने ।	रणनीतिको मस्यौदा तयार पारी नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको ।
९.	६७	बैंक तथा वित्तीय संस्था खोल्न इजाजत प्रदान गर्ने विद्यमान नीति सम्बन्धमा अध्ययन गरी आवश्यकतानुसार सो नीतिमा पुनरावलोकन गरिने ।	बैंक तथा वित्तीय संस्थाका शाखाहरूको अवस्थितिका सम्बन्धमा e-Mapping भइरहेको र उक्त कार्य सम्पन्न भएपश्चात् इजाजत नीतिमा आवश्यकतानुसार पुनरावलोकन गरिने ।
१०.	६८	पूर्वाधार विकासको क्षेत्रमा काम गर्न राष्ट्रिय स्तरको पूर्वाधार बैंक स्थापनाका लागि अनुमति दिने सम्बन्धमा विशेष नीतिगत व्यवस्था गरिने । यस बैंकले तोकिएका अन्य व्यवस्थाहरूका अतिरिक्त स्वदेशी लगानी वा विदेशीसँगको संयुक्त लगानीमा यस्तो बैंकको स्थापना गर्न सकिने र न्यूनतम चुक्ता पूँजी रु. २० अर्ब हुनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	विशेष नीतिगत व्यवस्था तयार गर्न एक कार्यदल गठन भएको । बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन (BAFIA) संशोधनका लागि संसदमा विचाराधीन रहेको र उक्त ऐन संशोधन भएपश्चात् यस सम्बन्धी थप व्यवस्था गरिने ।
११.	६९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूको पूँजीगत आधार सुदृढ गरी दीर्घकालीन विकासका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत परिचालन गर्न तथा वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्न न्यूनतम चुक्ता पूँजी वृद्धि गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको । यस क्रममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले मर्जर तथा बोनस शेयर, हकप्रद एवम् थप शेयर (Further Public Offerings) जारी गरी पूँजी वृद्धि गर्ने योजना पेश गरेका ।
१२.	७०	गरिबीको गहनता तुलनात्मक रूपमा बढी भएका पर्सा, बारा, रौतहट, सर्लाही, महोत्तरी, धनुषा, सिराहा र सप्तरीका दक्षिणी सीमावर्ती ११४ वटा गाउँ विकास समिति र ४ वटा नगरपालिकाहरू, उच्च गरिबीमा रहेका तोकिएका दश जिल्लाहरू तथा काठमाडौँ उपत्यका बाहेकका भूकम्पबाट बढी प्रभावित जिल्लाहरूमा शाखा विस्तार गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनु नपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०५/०१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

१३.	७१	काठमाडौं उपत्यका लगायत देशका प्रमुख सहरहरू विराटनगर, जनकपुर, वीरगञ्ज, पोखरा, भैरहवा, नेपालगञ्ज र धनगढीमा सार्वजनिक सहरी यातायात सेवा संचालन गर्ने संगठित संस्थालाई प्रदान गरिने कर्जालाई समेत उत्पादनशील क्षेत्र कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०५/०१ मा निर्देशन जारी गरिएको । २०७३ वैशाख मसान्तसम्ममा रु. २ अर्ब ४५ करोड कर्जा उक्त क्षेत्रमा प्रवाह भई सो कर्जालाई उत्पादनमूलक कर्जामा गणना गर्ने व्यवस्था गरिएको ।
१४.	७२	नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएको प्रत्येक घरपरिवारका लागि कम्तिमा एक बैंक खाता खोल्ने अभियान तथा राज्यबाट प्रदान गरिने रकम बैंक खातामार्फत् उपलब्ध गराउने व्यवस्थालाई सहयोग पुऱ्याउन वित्तीय पहुँचको अवस्थाका बारेमा नक्साङ्कन (Mapping) गरी वित्तीय पहुँच न्यून रहेका भौगोलिक क्षेत्रहरूमा लघुवित्त संस्था स्थापना गर्न, संचालनमा रहेका संस्थाहरूको शाखा विस्तार गर्न, शाखारहित बैंकिङ्ग र मोबाइल बैंकिङ्ग जस्ता सेवाहरू विस्तार गर्न प्रोत्साहित गरिने ।	निरन्तर रूपमा भइरहेको ।
१५.	७३	भूकम्पबाट असर परेको आवासीय घर, कृषि व्यवसाय तथा पर्यटन लगायतका क्षेत्रलाई पुनरकर्जा उपलब्ध गराउने तथा ब्याज सहूलियत प्रदान गर्ने कार्यमा सहयोग पुऱ्याउन नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएअनुसार यस बैंकद्वारा आर्थिक पुनरुद्धार कोष संचालन गर्ने व्यवस्था गरिने ।	नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्बाट मिति २०७२/०९/२१ मा स्वीकृत आर्थिक पुनरुद्धार कोष (स्थापना तथा संचालन) सम्बन्धी कार्यविधि, २०७२ को कार्यान्वयनका लागि यस बैंकबाट मिति २०७२/१०/१० मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१६.	७४	नेपाल सरकारले आर्थिक वर्ष २०७१/७२ को बजेटमा घोषणा गरे बमोजिम लागू गरिएको सहूलियतपूर्ण ब्याजदरको कृषि कर्जालाई निरन्तरता दिँदै कर्जा प्रवाहको प्रक्रियालाई थप सरलीकृत गरी साना र मध्यम कृषकको पहुँच बढाउने व्यवस्था गरिने ।	सामूहिक धितोका आधारमा रु. १० लाखसम्म प्रवाह गरिएको कर्जामा समेत ब्याज अनुदान प्रदान गर्ने र चिया, कफी, बेसार र जैतुन (Olive) खेती थप गरी कार्यविधि संशोधन गर्न कृषि कर्जा अनुगमन तथा समन्वय समितिबाट अर्थ मन्त्रालयलाई सिफारिस गरिएको । २०७२ चैत मसान्तसम्ममा रु. १ अर्ब ९९ करोड कर्जा प्रवाह भई रु. ४ करोड १९ लाख ब्याज अनुदान प्रदान गरिएको ।
१७.	७५	व्यावसायिक कृषि तथा पशुपालन, साना तथा मझौला व्यवसाय एवम् भूकम्पबाट प्रभावित क्षेत्रमा आयमूलक क्रियाकलापलाई प्रोत्साहित गर्न ऋणीको ऋण तिर्नसक्ने क्षमताका आधारमा मोटर बाटो नभएको खेतीयोग्य जमिनलाई पनि बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले बढीमा रु. १० लाखसम्मको कर्जा प्रवाह गर्दा धितोको रूपमा स्वीकार्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
१८.	७६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले संस्थागत उत्तरदायित्व सम्बन्धी कार्य गर्न तथा संस्थाको मानव संसाधन विकासमा थप क्रियाशील हुन आफ्नो मुनाफाको एक निश्चित प्रतिशत रकम छुट्ट्याउनु पर्ने व्यवस्था गरिने ।	संस्थागत उत्तरदायित्व तथा संस्थाको मानव संसाधन विकास कार्य सम्बन्धी अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यासको अध्ययन गरी निर्देशन जारी गर्न प्रारम्भिक छलफल भएको ।
१९.	७७	साना निक्षेपकर्ताहरूको निक्षेप सुरक्षा गर्नका लागि विद्यमान निक्षेप सुरक्षण सीमामा वृद्धि गर्न बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले तिर्नुपर्ने सुरक्षण शुल्कमा पुनरावलोकनका लागि पहल गरिने ।	यस सम्बन्धमा नेपाल सरकारसँग आवश्यक समन्वय गर्ने क्रममा रहेको ।

२०.	७८	सेवाग्राहीलाई प्रभावकारी सेवा पुऱ्याउने र बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई तरलता व्यवस्थापन गर्न सहज तुल्याउने उद्देश्यले Real Time Gross Settlement (RTGS) प्रणाली स्थापना गर्ने कार्य अगाडि बढाइने ।	RTGS स्थापना गर्ने सम्बन्धमा Technical Support को लागि UKaid Sakchyam सँग सन् २०१५ डिसेम्बरमा सम्झौता भएको ।
२१.	७९	भुक्तानी तथा फछ्यौट विनियमावली, २०७२ को कार्यान्वयनमार्फत् हालसम्म यस बैंकको नियमन तथा सुपरिवेक्षणको दायराभित्र नआएका भुक्तानी तथा फछ्यौट सेवा सञ्चालन गर्ने संस्था/संयन्त्रहरूलाई समेत यस बैंकबाट इजाजत प्रदान गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	भुक्तानी तथा फछ्यौट अनुमति नीतिको मस्यौदा यस बैंकको सञ्चालक समितिबाट पारित भई लागू हुने क्रममा रहेको ।
२२.	७९	भुक्तानी तथा फछ्यौट सेवा सञ्चालन गर्ने संस्था/संयन्त्रहरूले जारी गर्ने उपकरण एवम् सेवाको नियमित नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	अनुमति तथा ओभरसाइट नीति पारित भएपछि संस्थाहरूको निगरानी, सुपरिवेक्षण तथा अनुगमनको कार्य अगाडि बढाइने ।
२३.	८०	प्राकृतिक प्रकोप लगायतका घटनाहरूले वित्तीय प्रणालीको व्यावसायिक निरन्तरतामा पर्नसक्ने असरलाई दृष्टिगत गरी वित्तीय क्षेत्र अन्तर्गतका संस्थाहरूले अनिवार्य रूपमा Contingency Management Framework तयार पारी लागू गर्ने व्यवस्था गर्ने ।	२०७२/०७/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
२४.	८१	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूमा क्रमिक रूपमा Nepal Financial Reporting Standard (NFRS) लागू गर्ने योजना अनुरूप NFRS Migration Guidelines to Banks and Financial Institutions जारी गरिसकेकोले यसका लागि आवश्यक वित्तीय विवरणको ढाँचा तथा नयाँ निर्देशनको मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिई कार्यान्वयन गरिने ।	मस्यौदा निर्देशन तयार गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको ।
२५.	८२	वाणिज्य बैंकहरूमा बासेल-३ का प्रावधानहरूलाई क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लैजाने कार्यतालिका अनुसार पूँजीकोष सम्बन्धी प्रावधानहरू कार्यान्वयन गर्दै लगिने ।	बासेल-३ का प्रावधानमा आधारित Capital Adequacy Framework 2015 वाणिज्य बैंकहरूमा २०७२ पुसदेखि समानान्तर (Parallel Run) र २०७३ साउनदेखि पूर्णरूपमा कार्यान्वयनमा ल्याउने गरी मिति २०७२/०९/२० मा निर्देशन जारी गरिएको ।
२६.	८३	वाणिज्य बैंकहरूका लागि बासेल-३ मा आधारित तरलता अनुगमन पद्धति लागू गर्न आवश्यक निर्देशन जारी गर्नुका साथै तरलताका आधारमा समेत शीघ्र सुधारात्मक कारबाही (Prompt Corrective Action) लागू गरिने ।	मस्यौदा तयार भई छलफलको क्रममा रहेको ।
२७.	८४	बैंकहरूको सुपरिवेक्षण गर्ने कार्यलाई अग्रदृष्टिपरक (Forward Looking) बनाउने, गैर-स्थलगत निरीक्षणलाई समय-सापेक्षरूपमा सुदृढ बनाउने र समयमै जोखिमको पहिचान गर्ने प्रयोजनका लागि पूर्व सचेतना प्रणाली (Early Warning System) को अनुगमन गर्ने कार्यलाई अझ प्रभावकारी बनाइने ।	(क) वाणिज्य बैंकहरूमा नियमित रूपमा अनुगमन भइरहेको । (ख) विकास बैंकहरूको दैनिक तरलता अनुगमन गर्ने गरिएको । साथै, राष्ट्रिय स्तरका विकास बैंकहरूमा Stress Test लागू भइसकेको र अन्य विकास बैंकहरूमा समेत लागू गर्ने व्यवस्था गरिएको । (ग) राष्ट्रिय स्तरका वित्त कम्पनीहरूमा विभागीय स्तरमा Stress Test लागू गरिएको । साथै, वित्त कम्पनीहरूको दैनिक तरलता अनुगमन गर्ने गरिएको ।

२८.	८५	कर्जा जोखिम न्यूनीकरण गर्नका लागि पहिलो चरणमा निश्चित रकमभन्दा माथिको सहवित्तीयकरण अन्तर्गत प्रवाह गरिने कर्जाका ऋणी तथा कर्जा परियोजनाको अनिवार्य रूपमा Credit Rating गराउनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	हाल एक मात्र Credit Rating संस्था संचालनमा रहेको र अर्को संस्था पनि अनुमति प्राप्त गर्ने प्रकृत्यामा रहेकोले उक्त संस्था संचालनमा आएपश्चात् निर्देशन जारी गर्न छलफल भएको ।
२९.	८५	तोकिएको एक निश्चित रकमभन्दा माथिको बहु-वैकिङ्ग कर्जा उपभोग गरेका ऋणीहरूलाई अनिवार्य रूपमा सहवित्तीयकरणमा परिणत गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०७/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको । यस अनुरूप रु. ५० करोडभन्दा माथिको बहु-वैकिङ्ग कारोबार गर्ने ऋणीहरूको कर्जा २०७३ असार भित्र सहवित्तीयकरणमा परिणत गरिसक्नु पर्ने व्यवस्था गरिएको ।
३०.	८६	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूबाट विपन्न वर्गमा प्रवाह हुने कर्जाको अनुपातलाई ०.५ प्रतिशत विन्दुले वृद्धि गरी वाणिज्य बैंकहरूका लागि कुल कर्जाको ५.० प्रतिशत, विकास बैंकहरूका लागि ४.५ प्रतिशत र वित्त कम्पनीहरूका लागि ४.० प्रतिशत कायम गरिने ।	२०७२/०४/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको । २०७२ चैत्र मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंक, विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीहरूले कुल कर्जाको क्रमशः ५.४६ प्रतिशत, ६.३५ प्रतिशत र ४.३० प्रतिशत कर्जा विपन्न वर्गमा प्रवाह गरेका ।
३१.	८६	व्यावसायिक कृषिलाई समेत समावेश गर्ने गरी विपन्न वर्गमा जाने कर्जालाई पुनरपरिभाषित गरिने ।	२०७२/०७/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३२.	८७	सञ्चालन जोखिम कम गर्दै ग्राहकहरूलाई बैकिङ्ग सेवा प्रयोगमा सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउन बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले हाल प्रयोगमा ल्याएका डेबिट, क्रेडिट, प्रिपेड लगायतका Magnetic Strip Card लाई २०७२ असोज भित्र Chip Based Card ले प्रतिस्थापन गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०५/०९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३३.	८८	समग्र वित्तीय प्रणालीमा पार्नसक्ने प्रभावको आँकलनको आधारमा बैंकहरूलाई Systemically Important Banks (SIBs) को रूपमा परिभाषित गरी थप निश्चित मापदण्ड अनुसार त्यस्ता बैंकहरूको नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	बैंकहरूलाई SIBs को रूपमा परिभाषित गर्न मापदण्ड तयार गर्ने कार्य जारी रहेको ।
३४.	८९	बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरूले कर्जा सूचना केन्द्रलाई कर्जा सूचना उपलब्ध गराउनुपर्ने व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाइने ।	नियमित रूपमा सूचना प्रवाह हुँदै आएको ।
३५.	९०	वित्तीय जानकारीसँग सम्बन्धित सूचना संयन्त्रलाई सुदृढ बनाउन जडान गरिएको goAML Software लाई सूचक संस्थाहरूसँगको सहकार्यमा त्यस्ता संस्थाहरूको पहुँच पुग्ने गरी प्रयोगमा ल्याउने व्यवस्था मिलाइने ।	goAML Software Install भई प्रयोगमा ल्याउन केही सूचक संस्था र वित्तीय जानकारी इकाईमा Customization को कार्य भइरहेको । साथै, goAML System सञ्चालनका लागि आवश्यक Hardware खरिद प्रक्रियामा रहेको ।
३६.	९१	लघुवित्त कारोबारमा दोहोरोपना हटाउन लघुवित्त सेवाको पहुँच कम भएका क्षेत्रमा मात्र नयाँ लघुवित्त संस्था स्थापना गर्न इजाजत दिने र यस्ता संस्थाहरूको न्यून उपस्थिति रहेका क्षेत्रमा मात्र शाखा विस्तार गर्न स्वीकृति प्रदान गर्ने व्यवस्था गरिने ।	e-Mapping सम्पन्न भएपश्चात् आवश्यक कार्य अगाडि बढाइने ।
३७.	९२	लघुवित्त संस्थाहरूबाट विगत दुई वर्षदेखि विपन्न वर्ग कर्जा उपभोग गरी असल वर्गमा परेका समूह सदस्यलाई सामूहिक जमानीमा प्रदान गरिने कर्जाको अधिकतम सीमा रु. २ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ३ लाख पुऱ्याइने ।	२०७२/०४/२९ मा निर्देशन जारी गरिएको ।

३८.	९२	धितो लिई प्रदान गरिने लघुउद्यम कर्जाको अधिकतम सीमा रु. ५ लाखबाट वृद्धि गरी रु. ७ लाख कायम गरिने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
३९.	९३	लघुवित्त संस्थाहरूले आफ्नो मुनाफाको निश्चित प्रतिशत रकम आफ्ना ऋणीहरूको सामूहिक हित तथा संस्थागत विकासमा उपयोग गर्नेगरी छुट्टै कोष खडा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/०७/२४ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४०.	९४	लघुवित्त संस्थाहरूले कायम गर्नुपर्ने चुक्ता पूँजी वृद्धि गरिने ।	छलफलको क्रममा रहेको ।
४१.	९४	लघुवित्त संस्थाहरूले आफ्नो साधनको लागत र कर्जाको ब्याजदरबीच निश्चित अन्तर कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	यस सम्बन्धमा आवश्यक अध्ययन भईरहेको ।
४२.	९४	लघुवित्त संस्थाहरूलाई एक-आपसमा गाभ्न/गाभिन र प्राप्ति गर्न प्रोत्साहित गरिने ।	छलफलको क्रममा रहेको ।
४३.	९५	बचत तथा ऋण सहकारी संस्थाहरूका साथै लघुवित्त कारोबार गर्ने संस्थाहरूको प्रभावकारी नियमन तथा सुपरिवेक्षण गर्न एउटा छुट्टै सबल निकायको आवश्यकता रहेको सन्दर्भमा नेपाल सरकारको बजेट वक्तव्यमा उल्लेख भएवमोजिम त्यस्तो संस्थाको स्थापनाको लागि ऐनको मस्यौदा तयार गरी नेपाल सरकार समक्ष पेश गरिने ।	ऐनको मस्यौदा तयार भएको ।
४४.	९६	यस बैंकबाट वित्तीय मध्यस्थताको कारोबार गर्न अनुमति प्राप्त गरेका गैर-सरकारी संस्थाहरूलाई तोकिएको प्रक्रिया पूरा गरी २०७२ असार मसान्तसम्ममा “घ” वर्गको लघुवित्त संस्थामा परिणत भइसक्न निर्देशन दिइएकोमा भूकम्प पछिको विषम परिस्थिति समेतलाई दृष्टिगत गरी उपरोक्त समयावधि २०७२ पुस मसान्तसम्म थप गर्ने व्यवस्था मिलाइने ।	२०७२/०४/२१ मा निर्देशन जारी गरिएको ।
४५.	९७	जनसाधारणलाई वित्तीय सेवाको उपयोग गर्नका लागि प्रोत्साहन गर्न, वित्तीय सेवाका ग्राहकहरूको हित संरक्षण गर्न तथा वित्तीय समावेशीकरण बढाउन राष्ट्रिय वित्तीय साक्षरता नीति तर्जुमा गरी लागू गरिने ।	नेपाल सरकार समक्ष स्वीकृतिका लागि पेश गरिएको ।
४६.	९८	सरकारले संचालन गर्ने अनौपचारिक शिक्षा, प्राविधिक तालिम तथा विद्यालय स्तरका पाठ्यक्रममा वित्तीय साक्षरता (Financial Literacy) सम्बन्धी विषयलाई समेत क्रमशः समावेश गराउन नेपाल सरकार तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गरिने ।	नेपाल सरकार, शिक्षा मन्त्रालयसँग आवश्यक सहकार्य भईरहेको ।
४७.	९९	भारतबाट भित्रिने विप्रेषण कारोबारमा रहेका विद्यमान कठिनाइहरू समाधान गर्दै विप्रेषण भित्र्याउने कार्यलाई सरल र सहज बनाइने ।	Joint Technical Committee गठनका लागि भारतीय रिजर्व बैंक समक्ष प्रस्ताव पठाइएको ।
४८.	१००	विदेशी विनिमय लगानीको क्षेत्र तथा दायरालाई अझ फराकिलो बनाउन सार्क राष्ट्रबीच विदेशी विनिमय लगानीका सम्भावनावारे अध्ययन गरी लगानी विविधिकरण र विस्तार गर्दै लगिने ।	अध्ययन कार्य जारी रहेको ।

५८.	११०	नियामक निकायहरु नभएको वा नियामक निकायको सिफारिश प्राप्त हुन नसक्ने अवस्थामा नेपाली कम्पनीहरुले विदेशी कम्पनीहरूसँग वार्षिक अमेरिकी डलर ५० हजारभन्दा बढीको परामर्श सेवा लिनुपर्ने अवस्थामा सटही सुविधाका लागि यस बैंकको पूर्व स्वीकृति लिनुपर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/४/२७ मा परिपत्र जारी गरिएको ।
५९.	१११	विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न चाहने दुर्गम स्थानका होटल तथा ट्राभल-टुर्स अपरेटरहरुलाई विदेशी मुद्रा कारोबारको इजाजतपत्र प्रदान गर्ने विद्यमान प्रक्रियालाई थप सरलीकृत गरिने ।	इजाजत तथा निरीक्षण विनियमावली, २०६७ मा आवश्यक संशोधन गरिएको ।
६०.	११२	भारतबाट नेपालमा तथा नेपालबाट भारत तथा तेस्रो मुलुकमा सामान ढुवानी गर्ने भारतीय ट्रान्सपोर्ट कम्पनीहरुलाई ढुवानी वापतको रकम भारतीय रुपैयाँमा नै भुक्तानी दिनुपर्ने अवस्थामा उपलब्ध गराइँदै आएको भा.रु. ५०,०००/- सम्मको सटही सुविधाको सीमा वृद्धि गरी भा.रु. ७५,०००/- सम्म कायम गर्ने व्यवस्था गरिने ।	२०७२/४/१८ मा परिपत्र जारी गरिएको ।

अनुसूची ३ मौद्रिक सर्वेक्षणको प्रक्षेपण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७३ सं असार	२०७४ पु असार	वार्षिक परिवर्तन							
					२०७१/७२		२०७२/७३		२०७३/७४			
					रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत		
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	५९९२२.०	७४७२८.७	९४०५८.९	९९९५८.९	१४५०३.६	१/	२४.२	१७२००.०	२/	२३.०	५९००.०	५.४
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	६८६७५.९	८४७६७.९	१०४५०६.१	११२२६५.३	१६०९२.०		२३.४	२०७३८.२		२४.५	६७५९.२	६.४
१.२ वैदेशिक दायित्व	८७५३.९	१००३९.२	११४४७.३	१३९०६.४	१२८५.२		१४.७	१४०८.१		१४.०	१६५९.२	१४.५
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	८००५.३	९४३९.६	१०९००.१	१२५५५.४	१४३४.३		१७.९	१४६०.५		१५.५	१६५५.४	१५.२
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	७४८.७	५९९.६	५४७.२	५५१.०	-१४९.१		-१९.९	-५२.४		-८.७	३.८	०.७
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	९६६७४.७	११३०५१.४	१२९३९९.५	१६२२८७.४	१६६७९.८	१/	१७.३	१८४७८.२	२/	१६.३	३२८८७.९	२५.४
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	१३१४३०.५	१५२७३४.६	१७९६७३.२	२२४६६२.४	२१३०४.१		१६.२	२६९३८.६		१७.६	४४९८९.२	२५.०
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१४१९८.९	१२७२१.१	११३३५.९	२३२४१.०	-१४७७.८		-१०.४	-१३८५.२		-१०.९	११९०५.१	१०५.०
अ. सरकारमाथिको दावी	१६५४९.०	१६१०२.५	१९३३५.९	२३२४१.०	-४४६.६		-२.७	३२३३.४		२०.१	३९०५.१	२०.२
आ. सरकारी निक्षेप	२३५०.१	३३८१.३	८०००.०	०.०	१०३१.२		४३.९	४६१८.७		१३६.६	-	-
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१०४१.७	१०१०.१	१०२०.१	१०३०.७	-३१.७		-३.०	१०.१		१.०	१०.६	१.०
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	११०७.४	१६०८.९	१७३८.९	१७७१.०	५०१.५		४५.३	१३०.०		८.१	३२.१	१.८
अ. सरकारी	१४८.८	३२६.१	३४०.८	३४५.०	१७७.३		११९.२	१४.७		४.५	४.२	१.२
आ. गैर-सरकारी	९५८.६	१२८२.८	१३९८.१	१४२६.०	३२४.२		३३.८	११५.३		९.०	२७.९	२.०
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	११५०८२.५	१३७३९४.५	१६५५७८.३	१९८६१९.७	२२३१२.०		१९.४	२८१८३.८		२०.५	३३०४१.४	२०.०
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	३४७५५.८	३९६८३.१	५०२७३.७	६२३७५.०	४६२४.२	१/	१३.३	८४६०.४	२/	२१.३	१२१०१.३	२४.१
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	१५६५९६.७	१८७७८०.२	२२३४५८.४	२६१४४६.३	३११८३.४		१९.९	३५६७८.२		१९.०	३७९८७.९	१७.०
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	११३०१७.४	१३७६०४.९	१६५१२५.८	१९५६७४.१	२४५८७.५		२१.८	२७५२१.०		२०.०	३०५४८.३	१८.५
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	३५४८३.०	४२४७४.५	५०९६९.४	६०३९८.७	६९९१.५		१९.७	८४९४.९		२०.०	९४२९.३	१८.५
मुद्रा	२२७५३.७	२७००८.०	३४३३०.१	४०१६६.२	४२५४.३		१८.७	७३२२.१		२७.१	५८३६.१	१७.०
चलती निक्षेप	१२७२९.३	१५४६६.४	१६६३९.२	२०२३२.४	२७३७.२		२१.५	११७२.८		७.६	३५९३.२	२१.६
ख. बचत तथा कल निक्षेप	७७५३४.४	९५१३०.४	११४१५६.५	१३५२७५.४	१७५६.०		२२.७	१९०२६.१		२०.०	२१११८.९	१८.५
३.२. आबधिक निक्षेप	४३५७९.३	५०१७५.३	५८३३२.६	६५७७२.२	६५७६.०		१५.१	८१५७.३		१६.३	७४३९.६	१८.८
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	१६४६०२.०	१९७२१९.७	२३४३५८.४	२७४००१.७	३२६१७.७		१९.८	३७१३८.७		१८.८	३९६४३.३	१६.९

सं - संशोधित अनुमान

प्र - प्रक्षेपित

१/ विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ३०३.१७ करोड समायोजन

२/ विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. २१३०.१४ करोड समायोजन

तालिका सूची

तालिका १	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (२०५७/५८ को मूल्यमा)
तालिका २	कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (प्रचलित मूल्यमा)
तालिका ३	कुल राष्ट्रिय आय तथा बचत
तालिका ४	राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क (२०७१/७२ = १००)
तालिका ५	मौद्रिक सर्वेक्षण
तालिका ६	मौद्रिक सर्वेक्षण (वार्षिक विन्दुगत)
तालिका ७	ब्याजदर संरचना
तालिका ८	सोभै बिक्री र खरिद बोलकबोल
तालिका ९	रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोल
तालिका १०	निक्षेप संकलन बोलकबोल
तालिका ११	सरकारी वित्त स्थिति (नगद प्रवाहमा आधारित)
तालिका १२	नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण
तालिका १३	नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण
तालिका १४	वैदेशिक व्यापार
तालिका १५	शोधनान्तर स्थिति
तालिका १६	बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति
तालिका १७	विदेशी मुद्राको खरिद/बिक्री

तालिका १
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(२०५७/५८ को मूल्यमा)

शिरांक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन					
	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	
कृषि	२१,४७८.६	२२,४७३.०	२२,७१९.३	२३,७५२.२	२३,९४५.७	२४,९६४.०	४.६	१.१	४.५	०.८	१.३	
कृषि तथा वन मत्स्यपालन	२१,१२७.१	२२,०९५.०	२२,३३१.०	२३,३४४.८	२३,५०९.५	२३,७७६.५	४.६	१.१	४.५	०.७	१.१	
गैर कृषि	३५१.६	३७८.१	३८८.३	४०७.४	४३६.२	४८७.५	७.५	२.७	४.९	७.१	११.८	
उद्योग	९,५२५.०	९,८११.२	१०,०७३.३	१०,७८४.०	१०,९४३.४	१०,२५२.७	३.०	२.७	७.१	१.५	-६.३	
खानी तथा उत्खनन	२६३.७	२७७.०	२८२.५	३१५.९	३२३.३	३०२.२	५.०	२.०	११.९	२.३	-६.५	
उत्पादन उद्योग	४,१९२.३	४,३४४.५	४,५०५.९	४,७८८.८	४,८०६.८	४,३३२.९	-०.९	३.७	६.३	०.४	-९.९	
विद्युत, ग्यास तथा पानी	१,३५६.४	१,४६९.०	१,४७३.१	१,५२१.३	१,५३६.६	१,५११.१	८.३	०.३	३.३	१.०	-१.७	
निर्माण	३,७९२.६	३,७९०.७	३,८११.९	४,१५८.०	४,२७६.६	४,१०६.४	०.२	२.५	९.१	२.९	-४.०	
सेवा	३०,३३१.९	३१,८५२.०	३३,६७६.३	३५,७६९.४	३७,०४८.२	३८,०३८.९	५.०	५.७	६.२	३.६	२.७	
धोक तथा खुद्रा व्यापार	७,६२९.८	७,८९६.७	८,४६९.३	९,३९१.८	९,३९०.१	९,४८२.१	३.५	७.३	१०.९	२.१	-१.१	
होटल तथा रेस्टुरेन्ट	१,०२४.४	१,१००.०	१,१६०.५	१,२३९.१	१,२८०.४	१,२९८.३	७.४	५.५	६.८	३.३	-४.८	
यातायात, भण्डारण तथा संचार	५,७५०.४	६,२९६.०	६,६९१.५	७,०४२.०	७,४८०.७	७,६७१.५	८.१	७.७	५.२	६.२	२.६	
वित्तीय मध्यस्थता	२,६१६.३	२,७०७.१	२,६८२.५	२,७८१.८	२,८६२.६	२,९५७.२	३.५	-०.९	३.७	२.९	३.३	
घर जग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरु	४,८८९.४	५,०३४.६	५,२९६.१	५,४८८.९	५,५३१.३	५,७३७.३	३.०	५.२	३.६	०.८	३.७	
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	१,०८०.६	१,१२०.३	१,१८२.२	१,२४१.८	१,३०९.१	१,३८४.८	३.७	५.५	५.०	५.४	५.८	
शिक्षा	३,९७९.९	४,२०१.९	४,४५०.५	४,६६४.६	४,८३९.२	५,१६२.७	५.६	५.९	४.८	३.७	६.७	
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	९०१.२	९५९.१	१,००२.१	१,०४७.२	१,१५७.१	१,२५९.५	६.४	४.५	४.५	१०.५	८.९	
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरु	२,४५९.९	२,६१६.३	२,७४१.६	२,८७२.२	२,९९७.८	३,१६५.६	६.४	४.८	४.८	४.४	५.६	
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासहित)	६१,३३५.५	६४,१३६.२	६६,४६९.०	७०,३०५.७	७१,९३७.२	७२,५५५.६	४.६	३.६	५.८	२.३	०.९	
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	२,५८२.१	२,६७२.५	२,६९१.९	२,८८३.०	२,९५२.४	३,०३६.५	३.५	०.७	७.१	२.४	२.८	
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	५८,७५३.४	६१,४६३.७	६३,७७७.१	६७,४२२.७	६८,९८४.८	६९,५१९.१	४.६	३.८	५.७	२.३	०.८	
उत्पादित वस्तुमा खूद कर	५,२१६.०	५,५६४.३	६,०१८.३	६,५५२.८	७,००६.६	६,९४६.४	६.७	८.२	८.९	६.९	-१.५	
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	६३,९६९.४	६७,०२७.९	६९,७९५.४	७३,९७५.४	७५,९९१.५	७६,४६५.५	४.८	४.१	६.०	२.७	०.६	

सं - संशोधित अनुमान
 प्रा - प्रारम्भिक अनुमान
 स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका २
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन
(प्रचलित मूल्यमा)

शिर्षक	रु. करोडमा						प्रतिशत परिवर्तन				
	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
कृषि	४७३२७.०	५००४६.५	५३४५१.५	५९४६१.०	६२३५६.७	६६१९५.६	५.९	५.६	११.२	४.९	६.२
कृषि तथा वन मत्स्यपालन	४७३२७.०	५००४६.५	५३४५१.५	५९४६१.०	६२३५६.७	६६१९५.६	५.९	५.६	११.०	४.८	६.१
गैर कृषि	८११९९.४	९३११९.०	१०४५९१.२	१२२७५६.३	१३३८४५.९	१४२६७२.६	१४.३	१२.३	१७.४	९.०	६.६
उद्योग	१९२८४.६	२१५३८.७	२३९९२.२	२७१७२.४	२९१७६.५	२९२८०.८	११.७	११.४	१३.३	७.४	०.४
खानी तथा उत्खनन	६९५.६	८१६.६	९५६.९	११००.३	११८७.५	१२२५.६	१७.४	१७.२	१५.०	७.९	३.२
उत्पादन उद्योग	८०५३.१	९११६.४	१००३१.२	११२९९.५	११८९८.१	११५५६.६	१३.२	१०.०	१२.६	५.३	-२.९
विद्युत, ग्यास तथा पानी	१६००.२	१७५१.८	२०५५.३	२१३६.२	२१६२.०	२१२१.५	९.५	१७.३	३.९	१.२	-१.९
निर्माण	८९३५.६	९८५३.९	१०९४८.८	१२६३६.४	१३९२८.९	१४३७७.१	१०.३	११.१	१५.४	१०.२	३.२
सेवा	६१९१४.८	७१५८०.३	८०५९८.९	९५५८३.८	१०४६६९.५	११३३९१.८	१५.६	१२.६	१८.६	९.५	८.३
शोक तथा खुद्रा व्यापार	१७९३०.६	१९८१६.४	२२९८७.७	२७५७.३	२८८७.६	२९७२.६	१०.५	१६.०	१८.१	६.३	२.९
होटल तथा रेस्टुरेन्ट	२१०५.७	२५३०.७	२९८८.६	३५३०.९	४०४७.९	४३४८.६	२०.९	१८.१	१८.१	१४.६	७.४
यातायात, भण्डारण तथा संचार	१०५८३.४	१२२३५.४	१४०७३.५	१५५७६.५	१६४७७.६	१७५९१.६	१५.६	१५.०	१०.७	५.९	६.६
वित्तीय मध्यस्थता	५०११.१	५८५२.९	६२१८.३	७९३६.३	९१४०.६	१०३५६.२	१६.८	६.२	२७.६	१५.२	१३.३
घर जग्गा, भाडा तथा व्यावसायिक सेवाहरु	१०६२३.६	१२३२१.३	१३९१५.७	१५२९८.४	१६६९४.७	१९१३२.५	१६.०	१२.९	९.९	९.१	१४.६
सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	२४८३.०	३०५४.७	३२२३.६	४४३२.४	५४४२.१	५४३९.७	२३.०	५.५	३७.५	१६.०	५.८
शिक्षा	६७७३.९	८१७९.७	९१५६.६	११५२५.४	१२९३६.३	१४११५.१	२०.८	११.९	२५.९	१२.२	९.१
स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	१७०८.७	२०४३.१	२२३२.७	२७७२.५	३३४०.७	३६९९.५	१९.६	९.३	२४.२	२०.५	१०.७
अन्य सामुदायिक, सामाजिक तथा व्यक्तिगत सेवाहरु	४६९४.७	५५४६.१	५८०२.६	७३५४.९	८००१.८	८९९६.०	१८.१	४.६	२६.७	८.८	१२.४
कुल मूल्य अभिवृद्धि (अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थतासहित)	१२९०१४.२	१४३७४७.४	१५८०४२.६	१८२२१७.३	१९६२०२.६	२०८८८२.२	११.४	९.९	१५.३	७.७	६.५
अप्रत्यक्ष वित्तीय मध्यस्थता	४१६६.०	४९९९.२	५५२०.५	६३४३.५	७२६१.६	८१४०.७	२०.०	१०.४	१४.९	१४.५	१२.१
कुल मूल्य अभिवृद्धि (आधारभूत मूल्यमा)	१२४८४८.२	१३८७४८.२	१५२५२२.१	१७५८७३.८	१८८९४१.०	२००७२७.५	११.१	९.९	१५.३	७.४	६.२
उत्पादित वस्तुमा खूद कर	११८४७.२	१३९६६.२	१६९७९.०	२०५८०.२	२३९०६.०	२४१४१.६	१८.१	२१.४	२१.२	१२.३	४.५
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन (उत्पादकको मूल्यमा)	१३६६९५.४	१५२७३४.४	१६९५०१.१	१९६४५४.०	२१२०४७.०	२२४८६९.१	११.७	११.०	१५.९	७.९	६.०

सं - संशोधित अनुमान
 प्रा - प्रारम्भिक अनुमान
 स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ३
कुल राष्ट्रिय आय तथा बचत
(प्रचलित मूल्यमा)

शिरषक	रु. करोडमा						कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँग अनुपात		
	२०६७/६८	२०६८/६९	२०६९/७०	२०७०/७१	२०७१/७२ ^{सं}	२०७२/७३ ^{प्रा}	२०७०/७१	२०७१/७२ ^{सं}	२०७२/७३ ^{प्रा}
कुल उपभोग	११७६०३.०	१३५९५३.९	१५१६१२.९	१७३०३१.२	१९३४०४.६	२१३०५२.०	८८.१	९१.२	९४.७
सरकारी क्षेत्र	१३०९१.७	१६४३७.०	१६८४०.७	२०१९१.५	२३२५३.२	२४६१४.६	१०.३	११.०	१०.९
निजी क्षेत्र	१०२२१२.६	११९५१६.९	१३४७७२.१	१४९३३७.५	१६६२९६.२	१८४३७१.५	७८.०	७८.४	८२.०
गैर-मुनाफाकारी संस्थाहरु	२२९८.७	२७३०.७	२९१६.१	३५०२.२	३६५५.२	४०६५.९	१.८	१.८	१.८
कुल लगानी	५१९२६.८	५२६८८.९	६३२६०.१	८०८७५.८	८२२३०.३	७६३५५.६	४१.२	३८.८	३४.०
कुल स्थिर पूँजी लगानी	२९२७३.०	३१७१८.५	३८२९७.२	४६२०१.३	५८८३४.५	५६२४५.८	२३.५	२७.७	२५.०
सरकारी क्षेत्र	६३८०.६	७१५५.५	७५३८.६	९४९७.९	११०२५.४	१३२७७.४	४.८	५.२	५.९
निजी क्षेत्र	२२८९२.४	२४५६२.९	३०७५८.६	३६७०३.४	४७८०९.१	४२९६८.३	१८.७	२२.५	१९.१
स्टक परिवर्तन	२२६५३.८	२०९७०.४	२४९६२.९	३४६७४.४	२३३९५.८	२०१०९.९	१७.७	११.०	८.९
कुल आन्तरिक माग	१६९५२९.९	१८८६४२.८	२१४८७३.०	२५३९०७.०	२७५६३४.९	२८९४०७.६	१२९.२	१३०.०	१२८.७
वस्तु तथा सेवा निर्यात	१२१७१.४	१५३८६.३	१८११८.०	२२६०२.२	२४७५६.५	२३९६६.४	११.५	११.७	१०.७
वस्तु तथा सेवा आयात	४५००५.९	५१२९४.८	६३४८९.९	८००५५.२	८८३४४.४	८८५०४.९	४०.८	४१.७	३९.४
खूद वस्तु तथा सेवा निर्यात	-३२८३४.५	-३५९०८.४	-४५३७१.९	-५७४५३.१	-६३५८७.९	-६४५३८.५	-२९.२	-३०.०	-२८.७
कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१३६६९५.४	१५२७३४.४	१६९५०१.१	१९६४५४.०	२१२०४७.०	२२४८६९.१	१००.०	१००.०	१००.०
खूद साधन आय	७५४.९	१२२९.१	१३०७.९	३२७५.२	३४२४.३	४३९६.२	१.७	१.६	२.०
कुल राष्ट्रिय आय	१३७४५०.३	१५३९६३.५	१७०८०९.०	१९९७२९.१	२१५४७१.३	२२९२६५.३	१०१.७	१०१.६	१०२.०
खूद ट्रान्सफर	३०७८५.९	४२२७७.२	४९७७०.१	६३१५०.०	७०९९५.७	८०३५७.२	३२.१	३३.५	३५.७
कुल राष्ट्रिय खर्चयोग्य आम्दानी	१६८२३६.२	१९६२४०.७	२२०५७९.१	२६२८७९.२	२८६४६६.९	३०९६२२.५	१३३.८	१३५.१	१३७.७
कुल गार्हस्थ्य बचत	१९०९२.४	१६७८०.५	१७८८८.२	२३४२२.७	१८६४२.४	११८१७.१	११.९	८.८	५.३
कुल राष्ट्रिय बचत	५०६३३.२	६०२८६.८	६८९६६.२	८९८४७.९	९३०६२.३	९६५७०.६	४५.७	४३.९	४२.९

सं - संशोधित अनुमान

प्रा - प्रारम्भिक अनुमान

स्रोत: केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग

तालिका ४
राष्ट्रिय उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्क
(आधार वर्ष : २०७१/७२ = १००)

महिना	२०६९/७०		२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३	
	मूल्य सूचकाङ्क	प्रतिशत परिवर्तन						
साउन	८५.९	११.९	९२.७	७.९	९९.६	७.५	१०६.५	६.९
भदौ	८६.०	११.२	९२.८	८.०	९९.९	७.६	१०७.१	७.२
असोज	८५.९	१०.५	९३.२	८.४	१००.२	७.५	१०८.४	८.२
कात्तिक	८५.२	१०.५	९३.६	१०.०	१००.४	७.२	११०.९	१०.४
मंसिर	८४.२	१०.४	९२.९	१०.३	९९.४	७.०	११०.९	११.६
पुस	८४.१	९.८	९२.३	९.७	९८.६	६.८	११०.५	१२.१
माघ	८४.८	१०.१	९२.२	८.८	९८.७	७.०	१०९.८	११.३
फागुन	८५.०	१०.२	९२.६	८.९	९९.०	७.०	१०९.२	१०.२
चैत	८५.२	९.५	९३.२	९.४	९९.७	६.९	१०९.४	९.७
बैशाख	८६.२	८.७	९४.६	९.७	१०१.३	७.१	१११.५	१०.०
जेठ	८६.१	८.२	९४.२	९.५	१०१.२	७.४	११२.४	११.१
असार	८७.९	७.८	९५.०	८.१	१०२.२	७.६		
वार्षिक	८५.५	९.९	९३.३	९.१	१००.०	७.२	१०९.७*	९.९*

* एघार महिनाको औसत ।

तालिका ५ मौद्रिक सर्वेक्षण

(रु. करोडमा)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७१	२०७२	२०७२	२०७३	परिवर्तन (एघार महिना)			
					२०७१/७२		२०७२/७३	
	असार	जेठ	असार	जेठ ^१	रकम	प्रतिशत	रकम	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	५९,९२२.०	७३,१५०.६	७४,७२८.७	९३,९७४.२	१२,७२०.३ १/	२१.२	१७,११५.४ २/	२२.९
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	६८,६७५.९	८३,२७६.८	८४,७६७.९	१०५,१६५.७	१४,६००.९	२१.३	२०,३९७.८	२४.१
१.२ वैदेशिक दायित्व	८,७५३.९	१०,१२६.२	१०,०३९.२	११,१९१.४	१,३७२.३	१५.७	१,१५२.३	११.५
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	८,००५.३	९,४९१.७	९,४३९.६	१०,६८५.१	१,४८६.४	१८.६	१,२४५.६	१३.२
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	७४८.७	६३४.५	५९९.६	५०६.३	-११४.२	-१५.३	-९३.३	-१५.६
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	९६,६७४.७	१०७,०२३.३	११३,०५१.४	१२०,३९३.७	१०,८५६.९ १/	११.२	९,४७२.५ २/	८.४
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	१३१,४३०.५	१४५,३३७.५	१५२,७३४.६	१६६,२७५.२	१३,९०७.०	१०.६	१३,५४०.६	८.९
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	१४,१९८.९	६,५९८.८	१२,७२१.१	-६०३.२	-७,६००.२	-५३.५	-१३,३२४.४	-१०४.७
अ. सरकारमाथिको दावी	१६,५४९.०	१४,६८७.२	१६,१०२.५	२१,१४३.३	-१,८६१.८	-११.३	५,०४०.९	३१.३
आ. सरकारी निक्षेप	२,३५०.१	८,०८८.५	३,३८१.३	२१,७४६.६	५,७३८.४	२४४.२	१८,३६५.३	५४३.१
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,०४१.७	९७९.७	१,०१०.१	९२९.०	-६२.१	-६.०	-८१.१	-८.०
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,१०७.४	१,४३५.२	१,६०८.९	१,८८८.१	३२७.८	२९.६	२७९.३	१७.४
अ. सरकारी	१४८.८	२६६.८	३२६.१	३४१.४	११८.१	७९.४	१५.३	४.७
आ. गैर-सरकारी	९५८.६	१,१६८.३	१,२८२.८	१,५४६.७	२०९.७	२१.९	२६३.९	२०.६
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	११५,०८२.५	१३६,३२३.९	१३७,३९४.५	१६४,०६१.३	२१,२४१.५	१८.५	२६,६६६.८	१९.४
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	३४,७५५.८	३८,३१४.२	३९,६८३.१	४५,८८१.५	३,०५०.१	८.८	४,०६८.२	१०.३
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	१५६,५९६.७	१८०,१७४.०	१८७,७८०.२	२१४,३६८.०	२३,५७७.३	१५.१	२६,५८७.८	१४.२
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	११३,०१७.४	१३०,९०७.३	१३७,६०४.९	१५६,८४१.७	१७,८८९.९	१५.८	१९,२३६.९	१४.०
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	३५,४८३.०	३९,७९६.९	४२,४७४.५	४७,३१९.१	४,२३३.९	११.९	४,८४४.६	११.४
मुद्रा	२२,७५३.७	२६,०८४.४	२७,००८.०	३१,६५१.५	३,३३०.७	१४.६	४,६४३.५	१७.२
चलती निक्षेप	१२,७२९.३	१३,६३२.५	१५,४६६.४	१५,६६७.५	९०३.२	७.१	२०१.१	१.३
ख. बचत तथा कल निक्षेप	७७,५३४.४	९१,१९०.४	९५,१३०.४	१०९,५२२.६	१३,६५६.१	१७.६	१४,३९२.२	१५.१
३.२. आवधिक निक्षेप	४३,५७९.३	४९,२६६.७	५०,१७५.३	५७,५२६.३	५,६८७.३	१३.१	७,३५१.०	१४.७
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	१६४,६०२.०	१८९,६६५.७	१९७,२१९.७	२२५,०५३.१	२५,०६३.७	१५.२	२७,८३३.४	१४.१

अ - अनुमान

१/ विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. ५०८.३१ करोड समायोजन

२/ विदेशी विनिमय दर मूल्याङ्कन नाफा रु. २१३०.१४ करोड समायोजन

तालिका ६
मौद्रिक सर्वेक्षण
(वार्षिक विन्दुगत)

मौद्रिक योगाङ्क	२०७१	२०७२	२०७३	परिवर्तन			
	जेठ	जेठ	जेठ ^अ	२०७१/७२	प्रतिशत	२०७२/७३	प्रतिशत
१. खुद वैदेशिक सम्पत्ति	५७,९३४.५	७३,१५०.६	९३,९७४.२	१५,२१६.१	२६.३	२०,८२३.६	२८.५
१.१ वैदेशिक सम्पत्ति	६६,७११.४	८३,२७६.८	१०५,१६५.७	१६,५६५.५	२४.८	२१,८८८.८	२६.३
१.२ वैदेशिक दायित्व	८,७७६.८	१०,१२६.२	११,१९९.४	१,३४९.४	१५.४	१,०६५.२	१०.५
क. विदेशी मुद्रा निक्षेप	७,७८२.६	९,४९९.७	१०,६८५.१	१,७०९.१	२२.०	१,१९३.४	१२.६
ख. अन्य वैदेशिक दायित्व	९९४.३	६३४.५	५०६.३	-३५९.८	-३६.२	-१२८.२	-२०.२
२. खुद आन्तरिक सम्पत्ति	९१,४१४.७	१०७,०२३.३	१२०,३९३.७	१५,६०८.६	१७.१	१३,३७०.४	१२.५
२.१ कुल आन्तरिक कर्जा	१२४,५७०.९	१४५,३३७.५	१६६,२७५.२	२०,७६६.६	१६.७	२०,९३७.७	१४.४
क. सरकारलाई गएको खुद कर्जा	८,९१३.४	६,५९८.८	-६०३.२	-२,३१४.६	-२६.०	-७,२०२.०	-१०९.१
अ. सरकारमाथिको दावी	१६,८६५.७	१४,६८७.२	२१,१४३.३	-२,१७८.५	-१२.९	६,४५६.९	४४.०
आ. सरकारी निक्षेप	७,९५२.४	८,०८८.५	२१,७४६.६	१३६.१	१.७	१३,६५८.१	१६८.९
ख. गैर-वित्तीय सरकारी संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,१९८.६	९७९.७	९२९.०	-२१९.०	-१८.३	-५०.७	-५.२
ग. वित्तीय संस्थाहरूलाई गएको कर्जा	१,१०२.९	१,४३५.२	१,८८८.१	३३२.२	३०.१	४५२.९	३१.६
अ. सरकारी	१५६.७	२६६.८	३४१.४	११०.१	७०.३	७४.६	२७.९
आ. गैर-सरकारी	९४६.२	१,१६८.३	१,५४६.७	२२२.१	२३.५	३७८.४	३२.४
घ. निजी क्षेत्रलाई गएको कर्जा	१,१३६.०	१,३६८.९	१,६४६.७	२२९.९	२०.३	२७,७३७.४	२०.३
२.२ खुद अमौद्रिक दायित्व	३३,१५६.२	३८,३१४.२	४५,८८९.५	५,१५८.०	१५.६	७,५६७.३	१९.८
३. विस्तृत मुद्रा प्रदाय (एम२)	१४९,३४९.३	१८०,१७४.०	२१४,३६८.०	३०,८२४.७	२०.६	३४,१९४.०	१९.०
३.१ मुद्रा प्रदाय (क+ख), एम१+	१०६,७५४.२	१३०,९०७.३	१५६,८४१.७	२४,१५३.१	२२.६	२५,९३४.४	१९.८
क. मुद्रा प्रदाय (एम१)	३३,६५४.०	३९,७६६.९	४७,३१९.१	६,०६२.८	१८.०	७,६०२.२	१९.१
मुद्रा	२२,३४१.८	२६,०८४.४	३१,६५१.५	३,७४२.६	१६.८	५,५६७.१	२१.३
चलती निक्षेप	११,३१२.३	१३,६८२.५	१५,६६७.६	२,३२०.२	२०.५	२,०३५.१	१४.९
ख. बचत तथा कल निक्षेप	७३,१००.१	९१,१२०.४	१०९,५२२.६	१८,०९०.३	२४.७	१८,३३२.२	२०.१
३.२. आवधिक निक्षेप	४९,५९५.१	४९,२६६.७	५७,५२६.३	६,६७१.६	१५.७	८,२५९.६	१६.८
४. विस्तृत मौद्रिक तरलता (एम३)	१५७,३३१.८	१८९,६६५.७	२२५,०५३.१	३२,५३३.९	२०.७	३५,३३७.४	१८.७

अ - अनुमान

तालिका ७
ब्याजदर संरचना
(प्रतिशत प्रतिवर्ष)

वर्ष महिना	२०७१ असार	२०७२ असार	२०७२ असोज	२०७२ पुस	२०७२ चैत	२०७३ जेठ
क. नीतिगत दर						
अनिवार्य नगद मौज्जात (सीआरआर)						
वाणिज्य बैंक	५.०	६.०	६.०	६.०	६.०	६.०
विकास बैंक	४.५	५.०	५.०	५.०	५.०	५.०
वित्त कम्पनी	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०
बैंक दर	८.०	८.०	७.०	७.०	७.०	७.०
पुनरकर्जा दर						
विशेष पुनरकर्जा	१	१.०	१.०	१.०	१.०	१.०
साधारण पुनरकर्जा	५.०	४.०	४.०	४.०	४.०	४.०
निर्यातको लागि विदेशी मुद्रामा दिइने कर्जा	लाइबोर + ०.२५					
स्थायी तरलता सुविधा ब्याजदर [^]	८.०	८.०	७.०	७.०	७.०	७.०
ख. सरकारी सेक्युरिटी						
ट्रेजरी बिल्स (२८ दिने) [*]	०.०१	-	-	-	-	-
ट्रेजरी बिल्स (९१ दिने) [*]	०.०२	०.१७	१.१०	०.६८	१.१०	०.१२
ट्रेजरी बिल्स (१८२ दिने) [*]	०.४२	०.५६	१.५७	०.८३	१.१०	०.४४
ट्रेजरी बिल्स (३६४ दिने) [*]	०.७२	०.७६	१.९७	०.९४	१.२९	०.६७
विकास ऋण पत्र	३.२५-९.५	२.६५-९.५	२.६५-९.५	२.६५-९.०	२.६५-९.०	२.६५-९.०
राष्ट्रिय/नागरिक बचत पत्र	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०	६.०-१०.०
ग. अन्तर बैंक कारोबार दर	०.१६	१.०१	०.६४	०.२६	१.५९	०.३६
घ. भारत असात निक्षेप ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	४.०९	३.९४	३.५५	३.३२	२.९४	३.०९
ङ. भारत असात कर्जा ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	१०.५५	९.६२	९.४६	९.२९	९.०६	८.९८
च. आधार ब्याजदर (वाणिज्य बैंक)	८.३६	७.८८	७.२२	६.८२	६.३२	६.२७

[^] २०६९ भदौ १ गतेदेखि बैंक दरमै स्थायी तरलता सुविधा प्रदान गर्न थालिएको ।

* भारत असात बट्टा दर

तालिका ८
सोभै बिक्री र खरिद बोलकबोल

(रु. करोडमा)

माहिना	बिक्री बोलकबोल						खरिद बोलकबोल					
	२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३		२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३	
	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)
साउन	-	-	-	-	५९०.०	१.१	-	-	-	-	-	-
भदौ	-	-	-	-	३२०.०	२.९	-	-	-	-	-	-
असोज	८५०.०	०.१	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कात्तिक	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
मंसिर	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
पुस	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
माघ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
फागुन	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
चैत	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
वैशाख	-	-	६००.०	०.८	-	-	-	-	-	-	-	-
जेठ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
असार	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
कुल जम्मा	८५०.०	०.१	६००.०	०.८	९१०.०							

* भारत औसत बढ्दा दर

तालिका ९
रिपो र रिभर्स रिपो बोलकबोल

(रु. करोडमा)

महिना	रिपो बोलकबोल						रिभर्स रिपो बोलकबोल					
	२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३		२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३	
	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)	रकम	बढ्दा दर* (प्रतिशत)
साउन	-	-	-	-	-	-	-	-	९,९५०.०	०.००	१,३००.०	०.७२
भदौ	-	-	-	-	-	-	१,५००.०	०.०७	६,८५०.०	०.०५	८३०.०	१.३०
असोज	-	-	-	-	-	-	२,०००.०	०.०५	१,९००.०	०.११	३,५००.०	०.२२
कात्तिक	-	-	-	-	-	-	-	-	१,१००.०	०.०३	२,०००.०	०.२१
मंसिर	-	-	-	-	-	-	२,९५०.०	०.०६	२,२५०.०	०.०५	९००.०	०.१३
पुस	-	-	-	-	-	-	५,४००.०	०.६८	४,०००.०	०.०१	१,२०५.०	०.०४
माघ	-	-	-	-	-	-	५,८५०.०	०.३९	९७५.०	०.१७	४,०००.०	०.११
फागुन	-	-	-	-	-	-	९,३००.०	०.१८	८५.०	०.४०	२,५४२.०	०.१७
चैत	-	-	-	-	-	-	७,८००.०	०.०८	२७०.०	०.०४	२२७.०	१.०८
वैशाख	-	-	-	-	-	-	७,८००.०	०.०५	६००.०	०.३२	५९१.०	०.४१
जेठ	-	-	-	-	-	-	९,७५०.०	०.०४	१,१००.०	०.२६	४,०००.०	०.०७
असार	-	-	-	-	-	-	७,९००.०	०.०२	२,५००.०	०.०२	-	-
कुल जम्मा	-	-	-	-	-	-	६०,२५०.०	०.१६	३१,५८०.०	०.०५	२१,०९५.०	

* भारित औसत बढ्दा दर

तालिका १०
निक्षेप संकलन बोलकबोल

(रकम रु. करोडमा)

महिना	२०७१/७२		२०७२/७३	
	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशतमा)	रकम	ब्याजदर* (प्रतिशतमा)
साउन	-	-	५,७२५.०	१.३९
भदौ	२,०००.०	०.६९	-	-
असोज	२,०००.०	०.६७	-	-
कात्तिक	-	-	१०,०००.०	०.८७
मंसिर	१,५००.०	०.२१	२,६१५.०	१.०८
पुस	२,०००.०	०.२०	१,५००.०	०.८१
माघ	५००.०	०.६९	६,०००.०	०.४८
फागुन	५००.०	०.८६	३,९१०.०	०.३९
चैत	१,०००.०	०.७२	-	-
वैशाख	१,०००.०	०.७९	-	-
जेठ	-	-	-	-
असार	५,०००.०	०.२४	-	-
कुल	१५,५००.०	०.४५	२९,७५०.०	

* भारत औसत

तालिका ११
सरकारी वित्त स्थिति
(नगद प्रवाहमा आधारित)

(असार चौथो हप्ताको तथ्याङ्कमा आधारित)⁺

(रु. करोडमा)

शीर्षक	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३ ^ब	प्रतिशत परिवर्तन	
	असार २७	असार २५	असार २४	२०७१/७२	२०७२/७३
बजेटको खर्च	३७०६४.८	४४०९९.७	४६४२९.७	१९.०	५.३
चालू	२८०३३.२	३००४२.८	३१५२१.२	७.२	४.९
क. आन्तरिक साधन	२५३४०.७	२७९०९.३	२८९४९.६	१०.१	३.७
ख. वैदेशिक ऋण	४५९.३	३३०.९	७५५.९	-२८.०	१२८.४
ग. वैदेशिक अनुदान	२२३३.१	१८०२.६	१८१५.७	-१९.३	०.७
पुँजीगत	४६३६.६	५६६३.०	६९३५.१	२२.१	२२.५
क. आन्तरिक साधन	३६२८.६	४६८५.४	५९५२.६	२९.१	२७.०
ख. वैदेशिक ऋण	४३५.०	६६०.२	५५३.६	५१.८	-१६.१
ग. वैदेशिक अनुदान	५७३.०	३१७.४	४२८.८	-४४.६	३५.१
वित्तीय व्यवस्था	४३९५.१	८३९३.९	७९७३.५	९१.०	-५.०
क. आन्तरिक साधन	४३३९.१	७९४०.६	७५४३.९	८३.०	-५.०
ख. वैदेशिक ऋण	०.०	३१३.६	३९७.०		२६.६
ग. वैदेशिक अनुदान	५६.०	१३९.७	३२.६	१४९.६	
फ्रिज खाताबाट खर्च	१३.८	०.०	०.०	-१००.०	
फ्रिज १: चालू	०.९	०.०	०.०	-१००.०	
फ्रिज २: पुँजीगत	१२.९	०.०	०.०	-१००.०	
फ्रिज ३: वित्तीय	०.०	०.०	०.०		
कुल खर्च	३७०७८.७	४४०९९.७	४६४२९.७	१८.९	५.३
कुल साधन	३९३६८.०	४३३९८.१	४९७८९.४	१०.२	१४.७
राजस्व तथा अनुदान	३७४७८.०	४०९८२.४	४७५०४.६	९.४	१५.९
राजस्व	३३७५१.५	३८०६४.४	४३४२७.०	१२.८	१४.१
वैदेशिक अनुदान	३७२६.५	२९१८.१	४०७७.६	-२१.७	३९.७
गैर बजेटरी आय, खुद	७४६.९	८६०.१	५६८.४	१५.२	-३३.९
अन्य आय	-५.४	०.४	४२.३	-१०८.०	९७२५.६
मु.अ.क. कोष खाता	२३५.९	१६४.५	१७०.७	-३०.३	३.८
भन्सार कोष खाता	९१.३	१५६.४	-१९.७	७१.२	-११२.६
पुर्ननिर्माण कोष खाता	-	-	-		
स्थानीय निकाय खाता [#]	८२१.३	१२३४.२	१५२३.१	५०.३	२३.४
बजेट बचत/घाटा (-)	२२८९.४	-७०१.७	३३५९.६	-१३०.६	-५७८.८
न्यून व्यहोरीने श्रोतहरू	-२२८९.४	७०१.७	-३३५९.६	-१३०.६	-५७८.८
आन्तरिक ऋण	-३८३२.९	-६१७.६	-७५८३.५	-८३.९	११२८.०
आन्तरिक सापटी	९९८.३	४२४२.३	८७६६.२	३२५.०	
क. ट्रेजरी बिल	०.०	१०००.०	२०५०.०		
ख. विकास ऋणपत्र	९००.०	३०००.०	६२००.०	२३३.३	
ग. राष्ट्रिय बचतपत्र	९०.६	०.०	०.०	-१००.०	
घ. नागरिक बचतपत्र	०.०	२३३.९	५००.०		
ङ. वैदेशिक रोजगारी बचतपत्र	७.६	८.४	१६.२	९.५	
अधिविक्रय ⁺⁺	-४९७४.३	-४८५३.६	-१६३३०.०	-२.४	२३६.५
अन्य [@]	१४३.२	-६.३	-१९.७	-१०४.४	२१२.४
वित्तीय व्यवस्था	४२.६	७८०.७	१२७५.८	१७३३.८	६३.४
वैदेशिक ऋण	१५००.९	५३८.६	२९४८.०	-६४.१	४४७.४

⁺ प्रस्तुत तथ्याङ्क सरकारी कारोबार गर्ने नेपाल राष्ट्र बैंकका ८ कार्यालय, राष्ट्रिय वाणिज्य बैंकका ६९ शाखा, नेपाल बैंकका ४९ शाखा, कृषि विकास बैंकका २२ वटा शाखाहरू, एभरेष्ट बैंकका ९ शाखा, ग्लोबल आइएमई बैंकका ४ शाखा, नेपाल बंगलादेश बैंक, एनएमबी बैंक र बैंक अफ काठमाडौंका १/१ शाखाबाट प्राप्त तथ्याङ्कमा आधारित रहेको छ।
त्यसैगरी, ७९ वटै जिल्लास्थित कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालयहरू र भुक्तानी केन्द्रहरूबाट प्राप्त निकाश विवरणमा आधारित रहेको छ।

[#] गा.वि.स. तथा जि.वि.स. लाई वितरण भएको रकम मध्ये खर्च नभई बाँकी रहेको परिवर्तन।

⁺⁺ ऋणात्मक चिन्ह (-) ले बचत जनाउँछ।

[@] नेपाल सरकारको कारोबारबाट आर्जित व्याज तथा अन्य।

^३ अपरिष्कृत

तालिका १२
नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

स.नं.	ऋणपत्रहरू तथा स्वामित्व	२०७१	२०७२	२०७३	रकम परिवर्तन	
		असार	असार	असार १५	(असार २०७२ - असार २०७१)	(१५ असार २०७३ - असार २०७२)
१	ट्रेजरी बिल्लस	१३६४६.८	११९८५.८	१२५०५.९	-१६६१.०	५२०.१
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	२२०४.९	१७९६.९	१६१०.०	-४०८.०	-१८६.९
	ख. वाणिज्य बैंकहरू	११३३६.०	१००७२.९	१०६८७.०	-१२६३.१	६१४.०
	ग. विकास बैंकहरू	७२.१	९०.७	४७.४	१८.६	-४३.३
	घ. वित्त कम्पनीहरू	३३.८	२५.३	११.२	-८.४	-१४.२
	ड. अन्य	०.०	०.०	१५०.४	०.०	१५०.४
२	विकास ऋणपत्र	४७११.१	५७०७.०	११३८२.०	९९५.९	५६७५.०
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.०	२.९	०.०	२.९	-२.९
	ख. वाणिज्य बैंकहरू	२३००.७	३५६३.४	८१२०.९	१२६२.७	४५५७.५
	ग. विकास बैंकहरू	२०२.३	२१८.१	५१३.९	१५.८	२९५.८
	घ. वित्त कम्पनीहरू	२७०.२	२७९.४	३७७.७	९.१	९८.३
	ड. अन्य	१९३७.९	१६४३.३	२३६९.६	-२९४.६	७२६.४
३	राष्ट्रिय बचतपत्र	१६५८.६	१६५८.६	११०८.६	०.०	-५५०.०
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१.९	२.१	३.१	०.३	१.०
	ख. वाणिज्य बैंकहरू	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ग. विकास बैंकहरू	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	घ. वित्त कम्पनीहरू	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ड. अन्य	१६५६.८	१६५६.५	११०५.५	-०.३	-५५१.०
४	नागरिक बचतपत्र	१५१.७	३०५.६	७८०.६	१५३.९	४७५.०
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	१२६.५	५०.८	३०.८	-७५.८	-२०.०
	ख. वाणिज्य बैंकहरू	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ग. विकास बैंकहरू	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	घ. वित्त कम्पनीहरू	०.६	०.०	०.०	-०.६	०.०
	ड. अन्य	२४.५	२५४.९	७४९.९	२३०.४	४९५.०
५	वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	१३.५	२१.५	३७.४	८.०	१५.९
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
	ख. अन्य	१३.५	२१.५	३७.४	८.०	१५.९
६	कुल आन्तरिक ऋण	२०१८१.८	१९६७८.६	२५८१४.५	-५०३.२	६१३६.०
	क. नेपाल राष्ट्र बैंक	२३३३.३	१८५२.७	१६४३.९	-४८०.६	-२०८.८
	ख. वाणिज्य बैंकहरू	१३६३६.७	१३६३६.३	१८८०७.८	-०.४	५१७१.५
	ग. विकास बैंकहरू	२७४.४	३०८.८	५६१.३	३४.३	२५२.५
	घ. वित्त कम्पनीहरू	३०४.६	३०४.७	३८८.८	०.१	८४.१
	ड. अन्य	३६३२.७	३५७६.१	४४१२.८	-५६.६	८३६.६
७	नेपाल सरकारको नेपाल राष्ट्र बैंकमा रहेको निक्षेप (अधिविकर्ष (+)/बचत(-))	-२३५०.१	-३३८१.३	-१९७११.३	-१०३१.२	-१६३३०.०

नोट: २०७३ असार १५को अधिविकर्ष/बचतको रकम २०७३ असार २४ मा आघारित।

तालिका १३
नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण

(रु. करोडमा)

	२०७० असार		२०७१ असार		२०७२ असार		२०७३ असार १५		२०७३ असार ^अ	
	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात	रकम	कुल गार्हस्थ्य उत्पादनसँगको अनुपात
क कुल आन्तरिक ऋण	१९०४.३	१.१	१९९८.३	१.०	४२४१.८	२.०	८७६६.२	३.९	८७७७.०	३.९
ट्रेजरी बिल्स	१९००.०	१.१	१०००.०	०.५	९९९.५	०.५	२०५०.०	०.९	-	-
विकास ऋणपत्र	०.०	०.०	९००.०	०.५	३०००.०	१.४	६२००.०	२.८	-	-
राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	९०.३	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	-	-
नागरिक बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	२३३.९	०.१	५००.०	०.२	-	-
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४.३	०.०	७.३	०.०	८.४	०.०	१६.२	०.०	-	-
ख ऋण मुक्तानी	२१००.४	१.२	२५१६.७	१.३	४७४५.५	२.२	२६३०.२	१.२	५०४०.२	२.२
ट्रेजरी बिल्स	१४१५.६	०.८	१०००.०	०.५	२६६१.०	१.३	१५२९.९	०.७	-	-
विकास ऋणपत्र	५९०.९	०.३	१३५०.०	०.७	२००४.१	०.९	५२५.०	०.२	-	-
राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०	५५०.०	०.२	-	-
नागरिक बचतपत्र	९३.९	०.१	१६६.७	०.१	८०.०	०.०	२५.०	०.०	-	-
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	०.०	०.०	०.०	०.०	०.४	०.०	०.३	०.०	-	-
ग नेपाल सरकारको खुद आन्तरिक ऋण (क-ख)	-१९६.१	-०.१	-५१८.४	-०.३	-५०३.७	-०.२	६१३६.०	२.७	३७३६.८	१.७
ट्रेजरी बिल्स	४८४.४	०.३	०.०	०.०	-१६६१.५	-०.८	५२०.१	०.२	-	-
विकास ऋणपत्र	-५९०.९	-०.३	-४५०.०	-०.२	९९५.९	०.५	५६७५.०	२.५	-	-
राष्ट्रिय बचतपत्र	०.०	०.०	९०.३	०.०	०.०	०.०	-५५०.०	-०.२	-	-
नागरिक बचतपत्र	-९३.९	-०.१	-१६६.७	-०.१	१५३.९	०.१	४७५.०	०.२	-	-
वैदेशिक रोजगार बचतपत्र	४.३	०.०	७.३	०.०	८.४	०.०	१५.९	०.०	-	-
घ कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	१६९५०१.१	१००.०	१९६४५४.०	१००.०	२१२०४७.०	१००.०	२२४८६९.१	१००.०	२२४८६९.१	१००.०

अ - अनुमान

तालिका १४
वैदेशिक व्यापार⁺

(रु. करोडमा)

	वार्षिक		एघार महिना			प्रतिशत परिवर्तन (एघार महिना)	
	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३	२०७१/७२	२०७२/७३
कूल निर्यात	९१९९.१	८५३१.९	८१७३.०	७७८३.१	६२१५.५	-४.८	-२०.१
भारत	५९६१.४	५५८६.५	५४५४.१	५११०.८	३४८७.२	-६.३	-३१.८
चीन	२८४.१	२२३.०	२१७.५	२१५.८	१५०.२	-०.८	-३०.४
अन्य मुलुक	२९५३.७	२७२२.५	२५०१.४	२४५६.५	२५७८.१	-१.८	४.९
कूल आयात	७१४३६.६	७७४६८.४	६४५७०.४	६९०६९.७	६८४७५.३	७.०	-०.९
भारत	४७७९४.७	४९१६५.६	४३१६२.१	४३७७२.९	४२०९८.१	१.४	-३.८
चीन	७३३१.९	१००१६.६	६५१९.७	९२१७.१	१०३६४.६	४१.४	१२.४
अन्य मुलुक	१६३१०.०	१८२८६.२	१४८८८.५	१६०७९.७	१६०१२.६	८.०	-०.४
व्यापार सन्तुलन	-६२२३७.५	-६८९३६.५	-५६३९७.३	-६१२८६.६	-६२२५९.८	८.७	१.६
भारत	-४१८३३.३	-४३५७९.१	-३७७०८.०	-३८६६२.१	-३८६१०.९	२.५	-०.१
चीन	-७०४७.८	-९७९३.७	-६३०२.२	-९००१.४	-१०२१४.४	४२.८	१३.५
अन्य मुलुक	-१३३५६.३	-१५५६३.७	-१२३८७.१	-१३६२३.२	-१३४३४.५	१०.०	-१.४
कूल व्यापार	८०६३५.७	८००००.३	७२७४३.४	७६८५२.८	७४६९०.८	५.६	-२.८
भारत	५३७५६.१	५४७५२.१	४८६१६.२	४८८८३.७	४५५८५.३	०.६	-६.७
चीन	७६१५.९	१०२३९.६	६७३७.२	९४३२.९	१०५१४.७	४०.०	११.५
अन्य मुलुक	१९२६३.७	२१००८.७	१७३९०.०	१८५३६.२	१८५९०.७	६.६	०.३
१. निर्यात आयात अनुपात	१२.९	११.०	१२.७	११.३	९.१		
भारत	१२.५	११.४	१२.६	११.७	८.३		
चीन	३.९	२.२	३.३	२.३	१.४		
अन्य मुलुक	१८.१	१४.९	१६.८	१५.३	१६.१		
२. कूल निर्यातमा हिस्सा							
भारत	६४.८	६५.५	६६.७	६५.७	५६.१		
चीन	३.१	२.६	२.७	२.८	२.४		
अन्य मुलुक	३२.१	३१.९	३०.६	३१.६	४१.५		
३. कूल आयातमा हिस्सा							
भारत	६६.९	६३.५	६६.८	६३.४	६१.५		
चीन	१०.३	१२.९	१०.१	१३.३	१५.१		
अन्य मुलुक	२२.८	२३.६	२३.१	२३.३	२३.४		
४. कूल व्यापार घाटामा हिस्सा							
भारत	६७.२	६३.२	६६.९	६३.१	६२.०		
चीन	११.३	१४.२	११.२	१४.७	१६.४		
अन्य मुलुक	२१.५	२२.६	२२.०	२२.२	२१.६		
५. कूल व्यापारमा हिस्सा							
भारत	६६.७	६३.७	६६.८	६३.६	६१.०		
चीन	९.४	११.९	९.३	१२.३	१४.१		
अन्य मुलुक	२३.९	२४.४	२३.९	२४.१	२४.९		
६. कूल व्यापारमा निर्यात आयातको हिस्सा							
निर्यात	११.४	९.९	११.२	१०.१	८.३		
आयात	८८.६	९०.१	८८.८	८९.९	९१.७		

⁺ भन्सार तथ्यांकमा आधारित

तालिका १५
शोधनान्तर स्थिति

(रु. करोडमा)

विवरण	२०७०/७१		२०७१/७२		२०७२/७३ अ		प्रतिशत परिवर्तन (एघार महिना)	
	११ महिना	वार्षिक	११ महिना	वार्षिक	११ महिना	२०७१/७२	२०७२/७३ अ	अ
क. चालू खाता	७७८४.०	८९७२.२	९५२८.५	१०८३२.०	१३००८.१	२२.४	३६.५	
निर्यात, एफ.ओ.बी.	९१४९.१	१००९६.१	८९५३.६	९८२७.६	६६६०.१	-२.१	-२५.६	
तेल	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०			
अन्य	९१४९.१	१००९६.१	८९५३.६	९८२७.६	६६६०.१	-२.१	-२५.६	
आयात, एफ.ओ.बी.	-६३४७०.२	-६९६३७.३	-६७९२२.१	-७६१७७.३	-६७०४३.३	७.०	-१.३	
तेल	-१२२६९.८	-१३२९७.६	-१०१२३.२	-११२०४.५	-५८९८.८	-१७.५	-४१.७	
अन्य	-५१२००.३	-५६३३९.७	-५७७९८.९	-६४९७२.८	-६११४४.५	१२.८	५.८	
व्यापार सन्तुलन	-५४३२१.०	-५९५४१.३	-५८९३८.५	-६६३४९.७	-६०३८३.३	८.५	२.५	
खुद सेवा आय	१९७२.६	२०८८.२	२४३१.७	२७६१.८	२४५.५	२३.३	-६१.१	
सेवा आय	११४४०.८	१२५०६.१	१३४४६.१	१४९२८.८	१२५८१.७	१७.५	-६.४	
यात्रा	४३२०.६	४६३७.५	५००४.८	५४४२.९	३८९२.६	१५.८	-२२.२	
अन्यत्र नयरेको सरकारी आय	२१६६.०	२४३५.३	२७९४.८	३२४८.१	३४३१.०	२९.०	२२.८	
अन्य	४९५४.३	५४३३.४	५४४६.५	६३३७.९	५२५८.०	१४.०	-६.९	
सेवा भुक्तानी	-९४६८.२	-१०४१७.९	-११०१४.४	-१२१६७.१	-११६३६.२	१६.३	५.६	
यातायात	-३६४६.२	-३९८२.२	-४०७६.३	-४३९९.६	-४२९६.२	११.८	-२.०	
यात्रा	-३७६४.३	-४२१७.६	-४८४६.६	-५३१९.९	-५०६६.२	२८.७	४.५	
जसमा शिक्षा मात्र	-१३३२.८	-१५१२.१	-१५६८.२	-१७०६.५	-१७६४.२	१७.७	१२.५	
सरकारी खर्च	-१४१.८	-१६२.६	-१९५.०	-१९७.५	-२०६.९	३७.५	६.१	
अन्य	-१९१५.९	-२०५५.६	-१९५.०	-२२५१.०	-२३६६.९	-१.०	२४.८	
व्यापार तथा सेवा क्षेत्रको सन्तुलन	-५२३४८.४	-५७४५३.१	-५६५०६.६	-६३५८७.९	-५९४३७.७	७.९	५.२	
खुद आय	२९३४.८	३२७५.२	३२७५.२	३४२४.३	२९१६.०	-१.१	०.५	
आय प्राप्ती	३५५१.१	३९५४.०	३७०७.६	४२८३.२	३७३०.६	४.४	०.६	
आय भुक्तानी	-६१६.२	-६७८.८	-८०४.४	-८५८.९	-८१४.६	३०.७	१.१	
व्यापार, सेवा तथा आय सन्तुलन	-४९४१३.६	-५४१७७.९	-५३३०४.६	-६०१६३.७	-५६५२१.१	८.५	५.४	
खुद ट्रान्सफर	५७९९.६	६३१५.६	६३१५.६	७०९९.७	६९५२.९	१०.४	१०.१	
ट्रान्सफर आय	५७९९.०	६३४८.५	६३३५.६	७१२४.२	६९८६.९	१०.२	१०.३	
अनुदान	४४०७.४	४८५२.०	४२९६.५	५२८५.५	५७८१.१	-४.३	३७.१	
निजी क्षेत्रको विप्रेषण	४९०९५.३	५४३२९.४	५५१७४.२	६१७२९.९	५९८९५.०	१२.४	८.६	
पेन्सन	३८२१.५	४१३७.३	३९६७.८	४२३८.८	४१९२.८	३.८	५.७	
अन्य	१६६.८	१६६.८	०.०	०.०	०.०			
ट्रान्सफर भुक्तानी	-२९३.४	-३३५.५	-२२५.४	-२५६.६	-३३९.०	-२३.२	५०.४	
ख. पूर्वी खाता (पूर्वी ट्रान्सफर)	१५७३.६	१७०६.४	११८९.१	१४८१.१	१२२५.२	-२४.४	३.०	
जम्मा (क+ख)	९३५७.६	१०६७८.६	१०७१७.६	१२३१३.१	१४२३३.४	१४.५	३२.८	
ग. वित्तीय खाता (समूह ड बाहेक)	११०२.०	१११४.५	१६९९.५	१७७२.१	१३२३.८	४७.०	-१७.९	
प्रत्यक्ष बैदेशिक लगानी आप्रवाह	३१९.०	३१९.५	३७०.१	४३८.३	४७९.९	१७.१	२९.७	
पोर्टफोलियो लगानी	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०			
अन्य लगानी सम्पत्ति	-१९८.८	-२१३३.२	-३०९९.३	-३४५८.५	-२७६१.१	५६.१	-१०.९	
व्यापारिक साख	-२३७.०	-१६२.०	-१६२.०	-२२३.४	-३.६	-१.८	-९.८	
अन्य	-१७४.८	-१९७१.२	-२९०६.५	-३२३५.०	-२७५७.५	६६.२	-५.१	
अन्य लगानी दायित्व	२७७१.९	२९२८.५	४३४९.१	४७९२.३	३६११.०	५६.९	-१७.०	
व्यापारिक साख	२२४४.५	२३६८.६	२१८१.६	२२९१.२	१४१८.०	-२.८	-३५.०	
ऋण	३५२.४	४१९.२	७७६.७	११८५.७	१२९९.४	१२०.४	६७.३	
सरकार	३७२.३	४४०.८	७८१.०	११९१.९	११६१.५	१०९.८	४८.७	
ऋण प्राप्ती	१६८०.३	२११३.२	२४१८.०	२८९६.१	२७५१.५	४३.९	१३.८	
साँवा भुक्तानी	-१३०८.०	-१६७२.५	-१६३७.०	-१७०४.२	-१५९०.१	२५.२	-२.९	
अन्य क्षेत्र	-१९.९	-२१.५	-४.३	-६.२	१३७.९	-७.८	-३२९२.८	
करेन्सी तथा डिपोजिट	२९२.४	२७३.३	१४९१.६	१४३१.९	१२४५.०	४१०.१	-१६.५	
नेपाल राष्ट्र बैंक	-२.७	-३.७	५.५	-२.०	-०.६	-३०२.२	-११०.१	
वाणिज्य बैंक	२९५.१	२७७.०	१४८६.०	१४३३.९	१२४५.६	४०३.५	-१६.२	
अन्य दायित्व	-११७.४	-१३२.७	-१००.७	-११६.६	-३५१.४	-१४.२	२४९.१	
जम्मा (क+ख+ग)	१०४५९.६	११७९३.३	१२३३७.१	१४०८५.२	१५५६३.१	१८.०	२६.९	
घ. विविध पूर्वी तथा भुलचुक	७८८.९	११९२.८	१८७४.८	१८५०.३	२७९७.३	१३७.७	४९.२	
जम्मा (क+ख+ग+घ)	११२४८.५	१२९९६.१	१४२११.९	१५९३५.५	१८३६०.४	२६.३	२९.२	
ड. रिजर्व तथा सम्बन्धित शिर्षक	-११२४८.५	-१२९९६.१	-१४२११.९	-१५९३५.५	-१८३६०.४	२६.३	२९.२	
रिजर्व सम्पत्ति	-१११३१.३	-१२८५३.६	-१४१११.५	-१५८१९.९	-१८३६०.४	२६.८	३०.१	
नेपाल राष्ट्र बैंक	-९८८३.८	-११५९९.२	-११४९३.५	-१३०३५.३	-१५२३३.१	१६.३	३२.५	
वाणिज्य बैंक	-१२४७.५	-१२४४.४	-२६१.०	-२७८३.९	-३१२७.३	१०९.९	१९.५	
आई.एम.एफ. कर्जा उपयोग	-११७.१	-१३२.४	-१००.४	-११६.३	०.०	-१४.३	-	
खुद बैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि)	-१०९५६.०	-१२७१२.७	-१२७२०.३	-१४५०३.६	-१७११५.४	१६.१	३४.६	

अ - अपरिष्कृत

तालिका १६ बैकिङ्ग क्षेत्रसँग रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति

(रु. करोडमा)

	असार	जेठ	असार	जेठ	प्रतिशत परिवर्तन (असार - जेठ)	
	२०७१	२०७२	२०७२	२०७३	२०७१/२०७२	२०७२/२०७३
क) नेपाल राष्ट्र बैंक (१+२)	५९३७५.३	७१३५०.०	७२६६८.४	८९९२३.३	२०.२	२३.७
१. सुन, एस.डि.आर., आइएमएफमा रहेको रिजर्व	२१३५.२	२३२८.८	२३६२.३	२९९१.७	९.१	२६.६
२. विदेशी विनिमय सञ्चिति	५७२४०.१	६९०२१.२	७०३०६.१	८६९३१.६	२०.६	२३.६
परिवर्त्य	४२६१३.३	५१०६७.९	५१७४५.७	६५२५७.४	१९.८	२६.१
अपरिवर्त्य	१४६२६.८	१७९५३.३	१८५६०.४	२१६७४.२	२२.७	१६.८
ख) बैंक तथा वित्तीय संस्था*	९३००.६	११९२६.९	१२०९९.५	१५२४२.४	२८.२	२६.०
परिवर्त्य	८७३७.२	११२०८.७	११४८४.३	१४४९८.०	२८.३	२६.२
अपरिवर्त्य	५६३.४	७१८.१	६१५.२	७९४.४	२७.५	२१.०
ग) कुल विदेशी विनिमय सञ्चिति	६६५४०.७	८०९४८.०	८२४०५.६	१०२१७४.०	२१.७	२४.०
परिवर्त्य	५१३५०.५	६२२७६.६	६३२३०.०	७९७५५.४	२१.३	२६.१
कुल सञ्चितिमा अंश (प्रतिशतमा)	७७.२	७६.९	७६.७	७८.१		
अपरिवर्त्य	१५१९०.२	१८६७१.४	१९१७५.६	२२४१८.६	२२.९	१६.९
कुल सञ्चितिमा अंश (प्रतिशतमा)	२२.८	२३.१	२३.३	२१.९		
घ) कुल वैदेशिक सम्पत्ति (क+ख)	६६६७५.९	८३२७६.८	८४७६७.९	१०५१६५.७	२१.३	२४.१
आयात क्षमता (महिनामा)						
वस्तु	११.५	१३.१	१३.०	१६.८		
वस्तु तथा सेवा	१०.०	११.३	११.२	१४.३		
कुल वैदेशिक सम्पत्ति						
वस्तु	११.८	१३.५	१३.४	१७.३		
वस्तु तथा सेवा	१०.३	११.६	११.५	१४.७		
ङ) वैदेशिक दायित्व	८७५३.९	१०१२६.२	१००३९.२	१११९१.४	१५.७	११.५
च) खुद वैदेशिक सम्पत्ति (घ-ङ)	५९९२२.०	७३१५०.६	७४७२८.७	९३९७४.२	२२.१	२५.८
छ) खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (विनिमय मूल्यांकन समायोजन पूर्व)***	-१३०९.२	-१३२२८.६	-१४८०६.८	-१९२४५.५		
ज) विदेशी विनिमय मूल्यांकन (-घाटा)	३८५.५	५०८.३	३०३.२	२१३०.१		
ब) खुद वैदेशिक सम्पत्तिमा परिवर्तन (-वृद्धि) (छ+ज)****	-१२७१२.७	-१२७२०.३	-१४५०३.६	-१७११५.४		
मसान्तको खरिद दर (प्रति अमेरिकी डलर):	९५.९	१०२.२	१०१.१	१०७.१		

अ - अनुमान

* नेपाल राष्ट्र बैंकबाट ईजाजतप्राप्त “क”, “ख” र “ग” वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु

** खुद वैदेशिक सम्पत्तिको परिवर्तन असार मसान्तको तथ्याङ्कलाई आधार मानी लिइएको र (-) चिन्हले वृद्धि भएको जनाउछ।

*** विदेशी विनिमय मूल्यांकन नाफा/घाटा समायोजन पश्चात।

नोट: बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरुको भारतीय मुद्रा सञ्चिति अधिल्लो महिनाको तथ्याङ्कमा आधारित

तालिका १७
विदेशी मुद्रा खरिद/बिक्री

(रकम करोडमा)

महिना	परिचल्य विदेशी मुद्रा खरिद/ बिक्री											भार. खरिद				
	२०७१/७२						२०७२/७३					२०७१/७२		२०७२/७३		
	खरिद		बिक्री		खुद तरलता प्रवाह/प्रसोचन		खरिद		बिक्री		खुद तरलता प्रवाह/प्रसोचन		भार खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री	भार खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री
	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	अमेरिकी डलर करोडमा	रु. करोडमा	भार खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री	भार खरिद	अमेरिकी डलर बिक्री
साउन	२७.६	२,६७९.०	-	-	२७.६	२,६७९.०	३३.३	३,४०३.९	-	-	३३.३	३,४०३.९	१,२११.७	२०.०	२,०५०.२	३२.०
भदौ	१९.६	१,८९८.७	-	-	१९.६	१,८९८.७	३७.७	३,९८८.७	-	-	३७.७	३,९८८.७	१,८१८.९	३०.०	१,४५७.८	२२.०
असोज	३३.०	२,६२३.७	-	-	३३.०	२,६२३.७	४१.७	४,३५३.५	-	-	४१.७	४,३५३.५	२,१९९.२	३६.०	३९२.०	६.०
कात्तिक	२९.५	२,८९६.५	-	-	२९.५	२,८९६.५	३५.१	३,६८१.७	-	-	३५.१	३,६८१.७	१,९६५.९	३२.०	१,०४९.५	१६.०
मंसिर	३०.९	३,०६४.२	-	-	३०.९	३,०६४.२	४०.०	४,२५५.६	-	-	४०.०	४,२५५.६	२,१०५.४	३४.०	२,२६५.८	३४.०
पुस	२५.३	२,५५७.४	-	-	२५.३	२,५५७.४	३५.०	३,७३०.२	-	-	३५.०	३,७३०.२	१,३९२.३	२२.०	१,८६४.५	२८.०
माघ	२४.६	२,४३६.१	०.४	३४.७	२४.३	२,४०१.४	३१.८	३,४४८.७	-	-	३१.८	३,४४८.७	२,२२५.०	३६.०	२,४३८.०	३८.०
फागुन	३२.०	३,१९१.६	-	-	३२.०	३,१९१.६	३४.६	३,७७१.२	-	-	३४.६	३,७७१.२	१,६१८.८	२६.०	१,८४६.९	२७.१
चैत	३१.५	३,१५१.०	०.१	११.६	३१.४	३,१३९.४	४०.७	४,३३२.८	-	-	४०.७	४,३३२.८	१,८७२.३	३०.०	२,९६१.१	४५.०
वैशाख	५४.६	५,५४०.४	०.३	२७.०	५४.४	५,५१३.४	४१.७	४,२५८.४	-	-	४१.७	४,२५८.४	१,३८८.८	२२.०	२,१२९.०	३२.०
जेठ	५४.०	५,५१०.४	-	-	५४.०	५,५१०.४	२९.५	३,१६५.४	-	-	२९.५	३,१६५.४	१,९१७.७	३०.०	२,१४७.१	३२.०
असार	४१.६	४,२३६.५	०.४	४०.७	४१.२	४,१९५.८	२४.७*	२,६६३.९*	-	-	२४.७*	२,६६३.९*	२,०३९.५	३२.०	१,८८९.६*	२८.०*
	४०४.३	३९,७८५.५	१.१	११३.९	४०३.२	३९,६७१.६	४२५.६	४५,०५३.९	-	-	४२५.६	४५,०५३.९	२१,७५५.६	३५०.०	२२,४९१.६	३४०.१

* २०७३ असार २४ गतेसम्मको तथ्याङ्कमा आधारित ।